

“MIKÄÄN EI VOITA SITÄ FIILISTÄ, KUN KOKO YHTYE ON
SISÄLLÄ MUSIIKISSA JA KOMMUNIKOI.”

Yhteissoittaminen ja sen vaikutus sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin
soittajien kokemana

Milla Laine (013630739)
Pro gradu -tutkielma
Helsingin yliopisto
Filosofian, historian,
kulttuurin ja taiteiden
tutkimuksen osasto
Musiikkitiede
lokakuu 2019

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen		Laitos – Institution – Department Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen osasto	
Tekijä – Författare – Author Milla Laine			
Työn nimi – Arbetets titel – Title “Mikään ei voita sitä fiilistä, kun koko yhtye on sisällä musiikissa ja kommunikoi” - Yhteissoittaminen ja sen vaikutus sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin soittajien kokemana			
Oppiaine – Läroämne – Subject Musiikkitiede			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year lokakuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 64 + 1 liite	
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Tutkielmani tavoitteena on selvittää yhteissoittamisen merkityksiä ihmisille sekä sitä, miten sen koetaan vaikuttavan sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Tutkielma sijoittuu musiikkisosiologiseen tutkimuskenttään. Tarkastelen tutkielmassa yhteissoittoa länsimaisten yhteissoittomuotojen piirissä.</p> <p>Yhteissoittamista olen käsitellyt musiikkiterapian ja musiikkikasvatuksen lähdekirjallisuutta käyttäen. Olen esitellyt erityisesti musiikkiterapeutti Kimmo Lehtosen ajatuksia musiikista kommunikaatiovälineenä. Tutkielman toinen teoreettinen viitekehys rakentuu sosiaalisen vuorovaikutuksen ympärille, jonka tarkastelussa hyödynnän Lev Vygotskyn ja Daniel Golemanin keskeisiä ajatuksia. Analyysissä olen hyödyntänyt kokemuksen tutkimuksen teorioita.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu keväällä 2017 tekemistäni kirjallisista kyselyhaastatteluista. Kyselyyn vastasi 21 harrastelijamuusikkoa, joista osa on populaarimusiikin ja osa länsimaisten taidemusiikin harrastajia. Vastauksissaan ihmiset kuvaavat vapaasti ja kertomuksenaan kokemuksiinsa yhteissoittamisesta. Lähestyn aineistoa Juha Perttulan fenomenologista analyysimenetelmää soveltaen. Analyysi keskittyy etsimään aineistosta nousevia kategorioita, ja sen päämääränä on saavuttaa kokonaiskuva yhteissoiton koetuista merkityksistä ja vaikutuksista sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin.</p> <p>Tutkielman perusteella voidaan sanoa, että yhteissoittamisella koetaan olevan positiivisia vaikutuksia sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Yhteissoiton merkityksiksi aineistosta nousi yhteissoittamisesta saatu ilo, itsetunnon kohentuminen, musiikillinen oppiminen, yhteisöllisyys sekä vastaajien kuvaama yhteisen pulssin ja virtauksen kokemus. Annoin tälle ilmiölle nimen jaettu flow. Huomionarvoista on jaetun flown teeman korostuminen kaikissa vastauksissa. Vastaukset ovat hyvin samankaltaisia keskenään ja aineiston perusteella iällä, sukupuolella tai soittokokemuksen pituudella ei ole yhteyttä yhteissoitossa koettuihin merkityksiin tai siinä tapahtuvaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Sen sijaan sillä, minkä musiikkilajin yhtyeestä on kyse, voi olla vaikutusta kilpailun ja hierarkioiden syntymiseen soittoryhmässä. Näiden koettiin heikentävän yhteissoittamisessa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Yhteissoittamisessa koettu ilo ja yhteisöllisyyden tunne näyttävät lisäävän ihmisten hyvinvointia monin tavoin. Aineiston perusteella yhteissoittaminen rohkaisee sosiaalisuuteen ja kehittää sosiaalisia vuorovaikutustaitoja.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Yhteissoitto, yhteismusisointi, vuorovaikutus, sosiaaliset vuorovaikutustaidot, kokemuksen tutkimus			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	4
2. YHTEISSOITTAMINEN	8
2.1 Yksilö, ryhmä ja yhteisö	8
2.2 Yhteissoittamisen merkityksestä ja vaikutuksista	10
2.3 Osallisuus ja jakaminen yhteismusisoinnissa	12
2.4 Musiikki kommunikaatiovälineenä	14
3. SOSIAALISEN VUOROVAIKUTUKSEN LUONTEESTA	17
3.1 Sosiaalisten taitojen moniulotteisuus	17
3.2 Sosiaalisia taitoja vai vuorovaikutustaitoja?	18
3.3 Yhteissoittaminen ja sosiaalinen älykkyys	20
4. KOKEMUKSEN TUTKIMINEN FENOMENOLOGISESTA NÄKÖKULMASTA	22
4.1 Fenomeologian taustaa	22
4.2 Miten kokemusta voidaan tutkia?	23
4.3 Kokemuksellisen haastatteluaineiston analyysi – yksilökohtaisesta yleiseen	25
4.4 Tutkielman aineiston analyysi	28
5. JAKAMISTA, VUOROVAIKUTUSTA JA LÄSNÄOLOA PARHAIMMILLAAN	30
5.1 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston hankinta	31
5.2 Yhteissoittamisen merkityksiä	34
5.2.1 Yhteissoitosta saatu ilo	34
5.2.2 Musiikillinen oppiminen	37
5.2.3 Itsetunnon koheneminen	40
5.2.4 Yhteisöllisyys	42
5.2.5 Jaettu flow	47
5.3 Yhteissoittaminen vuorovaikutustaitoja kehittämässä	51
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	59
Lähteet	62
Liite: Haastattelupyyntö	65

1. JOHDANTO

Olen työskennellyt koulussa perusopetuksen pienryhmissä, joissa oppilailla on haasteita sosiaalisissa ja tunne-elämän taidoissa. Näiden oppilaiden kanssa työskennellessäni olen pohtinut paljon eri keinoja, joilla sosiaalisia taitoja voisi kehittää ja parantaa. Omien bändisoittokokemusten lisäksi olen saanut yhteismusisoida opettajan roolissa myös oppilaiden kanssa. Yllätyksekseni olen huomannut, miten lapset joilla on suuriakin sosiaalisen vuorovaikutuksen pulmia, ovat yhteismusisoidessa osanneet kommunikoida ja viestiä hämmästyttävän rakentavalla ja hienovaraisella tavalla sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Nämä kokemukset herättivät erityisesti kiinnostukseni yhteissoittamisen mahdollisuuksiin vaikuttaa sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin.

Omien yhteissoittokokemusteni kautta olen huomannut, että yhteissoittamiseen liittyy paljon vuorovaikutusta. Yhteissoittamisessa ilmaistaan itseään osana ryhmää, mutta se vaatii soittajilta myös yhteisiä keinoja löytää keskinäinen harmonia ja yhteissoiton sujuvuus. Yhteissoittaminen on toimintaa, johon tarvitaan myös sosiaalisia taitoja. Tutkielman aihe kumpuaa omista kiinnostuksen kohteista; sosiaalipsykologiasta ja musiikkiterapiasta sekä omista positiivisista yhteissoittokokemuksista.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää yhteissoittamisen merkityksiä ihmisille, sekä heidän kokemuksiaan sen yhteyksistä ja vaikutuksista sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Tässä tutkielmassa käytän käsitteitä yhteissoittaminen ja yhteismusisointi tarkoittamaan yhtä ja samaa asiaa: yhdessä soittamista ryhmässä. Tutkimuksessa selvitän harrastelijamuusikoiden kokemuksia yhteissoittamisesta, sen merkityksistä, yhteyksistä ja vaikutuksista sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Mielenkiintoista on myös tutkia, miten ihmiset kuvailevat yhteissoittamisen kokemuksiaan.

Omien kokemusteni perusteella näyttää siltä, että yhteissoittaminen vaikuttaa positiivisesti ja kehittävästi sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Tutkielmassa lähdän etsimään vastauksia kysymyksiin: millaisia merkityksiä yhteissoittamisella on ihmisille ja miten yhteissoittamisen koetaan vaikuttavan sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Lisäksi

analyysissa kulkee mukana kysymys siitä, millaista vuorovaikutusta yhteissoitossa tapahtuu.

Tutkimusaineisto koostuu keväällä 2017 tekemistäni kertomushaastatteluista. Haastattelupyyntöjä lähetin erilaisissa sosiaalisen median muusikoiden ryhmissä, musiikkioppilaitosten ja -korkeakoulujen jäsensivuille sekä tuttaville, joiden tiesin harrastavan yhteismusiointia. Otin tutkimuksessa huomioon kaikki saamani vastaukset. Yhteensä kyselyyn sain vastauksia 21 henkilöltä, joista 11 ilmoitti olevansa naisia ja loput 10 miehiä. Toteutin aineiston hankinnan kirjallisena haastatteluna, jossa pyysin vapaamuotoisesti ja kertomuksenomaisesti vastaajia kuvailemaan kokemuksiaan yhteissoittamisessa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Halusin saada mahdollisimman luovia ja vapaasti rönsyileviä kuvauksia haastateltavien yhteissoittokokemuksista, sillä tutkimuksen tarkoituksena on juuri kuvata yhteissoittamisen koettuja merkityksiä yksilölle.

Musiikillista vuorovaikutusta käsittelevä tutkimus on melko uusi tutkimuskenttä. Aikaisempaa tutkimusta nimenomaan yhteissoittamisen vaikutuksista on vähän. Haastavaa oli myös löytää englanninkielistä vastinetta sanalle ”yhteissoitto”. Valitsemani teoria-aineiston kautta tutkimukseni avainsanoiksi rajautui yhteissoitto, yhteismusiointi, participatory music making, musical co-ordination, collaborative music making, collaborative musicianship, social intelligence, social skills.

Taustatutkimusta tehdessäni huomasin, että useat yhteissoittamista käsittelevät tutkimukset olivat hyvin teoskeskeisiä tai soiton tekniseen opetteluun liittyviä (mm. miten yhteissoitto toteutetaan huiluduettoissa tai minkälaisia asteikkoja voidaan hyödyntää yhteissoiton harjoittelussa). Marjut Penttisen vuonna 2010 Jyväskylän yliopiston musiikkitieteenlaitoksella tekemä pro gradu –tutkielma käsittelee yhteissoiton merkitystä nuorille jousisoittajille. Hän painottaa tutkielmassaan voimakkaasti yhteissoiton motivoivaa merkitystä soitonopiskelulle, eikä oikeastaan puhu sen muista merkityksistä tai eduista vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Vuonna 2007 Music Education Research –lehden nettijulkaisussa ilmestyneessä, Dimitra Kokotsakin ja Susan Hallamin tekemässä ”Higher education music students' perceptions of the benefits of participative music making” tutkimuksessa aihealue ja tulokset ovat samansuuntaisia tämän tutkimuksen kanssa.

Artikkeli esittelee ammatillisessa musiikkioppilaitoksessa tehtyä kyselyä, jossa opiskelijat saivat arvioida yhteissoiton vaikutuksia.

Toinen tutkimukseeni liittyvä teoreettinen viitekehys rakentuu sosiaalisen vuorovaikutuksen ympärille. Koska sosiaalinen vuorovaikutus on laaja ja paljon tutkittu käsite, olen valinnut tässä tutkimuksessa sitä kuvaamaan Lev Vygotskyn ja Daniel Golemanin joitain keskeisiä ajatuksia. Hyödynnän tutkimuksessa klassisen sosiaalis-konstruktivistisen psykologian pioneerin Lev Vygotskyn ajattelua kielen, symboliikan ja ajattelun yhdistymisestä sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta, sekä asioiden sisäistymisen periaatetta. Käytän amerikkalaisen psykologin Daniel Golemanin sosiaalisen älykkyyden teoriaa ja sen osa-alueita (sosiaalinen tietoisuus ja sosiaalinen kyvykyys) kuvaamaan tutkimuksessani nousseita teemoja ja ilmiöitä.

Tutkielmani alkuluvuissa pyrin kuvaamaan yhteissoittamista käsitteenä ja sen eri osa-alueita valitsemieni teorioiden kautta. Käsittelen yksilön, ryhmän ja yhteisön roolia yhteissoitossa, osallisuuden ja jakamisen tematiikkaa sekä musiikkia kielenä ja kommunikaatiovälineenä. Seuraavassa teoriaosassa kuvaan sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen luonnetta, sekä näiden yhteyttä toisiinsa. Viimeisessä teorialuvussa pohdin mitä on fenomenologia ja miten kokemusta ylipäättään voidaan tutkia. Tämän aiheen teoreettinen tarkastelu oli oleellista aineiston analyysia tehdessäni. Teorioiden jälkeen esittelen tutkimuksen kohderyhmän ja aineiston keräämisen prosessin, sekä esittelen ja analysoin aineistoni valitsemieni teorioita hyödyntäen.

Aloitin itse yhteissoittamisen teini-iässä yläkoulussa ja musiikkilukion bändeissä, jonka jälkeen olen saanut soittaa myös muissa populaarimusiikin kokoonpanoissa. Musiikkiharrastukseni alkoi kuitenkin jo 5-vuotiaana, kun aloin soittaa klassista pianoa. Bändisoittaminen oli minulle, sormiharjoituksia ja etydejä hioneelle, pedantille yksinsoittajalle, monin tavoin valtava muutos suhteessani soittamiseen. Suurimman muutoksen koin rohkeudessa kommunikoida ikätovereiden kanssa sekä yhteissoiton välityksellä että sen ulkopuolella. Kokemusteni kautta vaikuttaisi siltä, että itse musiikillisen kompetenssin kehittymisen lisäksi yhteissoittamisella voitaisiin vaikuttaa eri

sosiaalisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksiin, neuvottelutaitoihin, tunnetaitoihin, sanattomaan viestintään, rohkeuteen sekä heittäytymiskykyyn.

Tutkimuksen avulla voidaan saada yhteissoittamisen vaikuttavuudesta sellaista tietoa, jota voitaisiin hyödyntää myös laajemmin sosiaalisten vuorovaikutustaitojen oppimisen ja vahvistamisen kontekstissa.

2. YHTEISSOITTAMINEN

2.1 Yksilö, ryhmä ja yhteisö

Määrittelen yhteissoittamisen tässä tutkielmassa ryhmässä tapahtuvaksi musisoinniksi. Ryhmässä jokainen jäsen antaa oman panoksensa toimintaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yleinen oletamus on, että mitä paremmin ryhmä toimii, sen paremmin päästään yhdessä haluttuun lopputulokseen. Bojner-Horwitz ja Bojner (2005, 44) tiivistävät Martin Geckin [1977] ajatuksia niin, että musiikki syntyy vasta kun se koetaan: Se syntyy itse havaitsemisprosessissa, kun kuulija osaltaan täydentää musiikillisen tapahtumasarjan struktuurin. Musiikki toisaalta herättää toisaalta ajatuksia, mutta musiikkia on myös täydennettävä ajatuksilla (Bojner-Horwitz & Bojner 2005, 45). Yhteissoittoprosessissa ryhmän jäsenet keskusteleivat niin sanallisesti kuin musiikillisin keinoin, ja näin täydentävät lopputulosta omilla ajatuksillaan. Sekä verbaalista että nonverbaalista viestintää käytetään joustavasti yhteissoittotilanteessa. Vuorovaikutus yhteissoittotilanteessa on siis monitasoista ja monimerkityksellistä. Musiikki voi parantaa ryhmän keskinäistä vuorovaikutusta yhteisten musiikillisten kokemusten sekä osallistumisen kautta (emt, 44-45).

Kun yhteissoittoa käsitellään yksilökeskeisestä näkökulmasta, tarkastellaan yhteissoiton merkityksiä yksilön omalle kasvulle ja kehitykselle, kun taas yhteisöllinen tarkastelutapa painottaa sen sosiaalisia ulottuvuuksia (Louhivuori 2009, 12). Hyödynnän tutkielmassani sekä yksilökeskeistä että yhteisöllistä näkökulmaa. Tutkimuskysymyksillä pyrin selvittämään yhteissoittamisen kokemuksia ja merkityksiä yksilölle itselleen, hänen itsetunnon ja soittajana kehittymiselle. Myös yhteisöllinen näkökulma oli tärkeä ottaa huomioon, koska yhteisöllisyys korostuu kyselyn vastauksissa ja se vaikuttaa oleellisesti yhteissoittamisesta saatuihin kokemuksiin.

Aalto (2002, 12) korostaa, että toimivan ryhmän edellytys on sen turvallisuus. Ryhmän turvallisuutta lisää sekä syvenevä vuorovaikutus oman itsen kanssa, että ryhmäläisten välillä kehittyvä rakentava vuorovaikutus. Aalto (emt, 7) painottaa erityisesti

vuorovaikutuksen itsensä kanssa olevan vuorovaikutustaitojen perusta. Ilman sitä on mahdotonta luoda toimivaa vuorovaikutusta toisiin ihmisiin.

Hyypä (2005) muistuttaa, että sosiaalinen pääoma eli yhteisöllisyys on aineeton hyödyke, ja vain ihmisryhmä, yhteisö, kansa tai kansoja leimaava yhtenäiskulttuuri voi toimia sosiaalisen pääoman alustana. Me-henki, josta Hyypä (2005) teoksessaan puhuu, on sosiaalisen pääoman hallitseva voima. Se on jotain, mikä vaikuttaa ihmisryhmissä siten, etteivät yksittäiset ihmiset sitä välttämättä tiedosta (emt. 25). Kuitenkin useissa tutkimuksissa sillä on todettu olevan hyvinvointia lisääviä vaikutuksia (Hyypä 2002, 60-61). Kun tällainen me-henki vaikuttaa ryhmässä, se lisää omien joukkoon kuulumisen tunnetta. Mitä enemmän me-henkeä liikkuu ilmassa, sitä paremmin kansalaiset voivat. (Hyypä 2005, 25.)

Yhteismusisointi edellyttää toisten ihmisten huomioon ottamisen lisäksi yhteisiä pelisääntöjä. Nämä pelisäännöt luodaan sekä verbaalisesti että nonverbaalisesti yhteissoittotilanteessa. Pelisäännöt saattavat muuttua yhteismusisoinnin edetessä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Ne muotoutuvat soittajien välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteissoittamisen tuomat ilon kokemukset yhteisestä tekemisestä ja yhteisesti saavutetuista tuloksista luovat jokaiselle ryhmän jäsenelle omaa sosiaalista pääomaa (Louhivuori 2009, 19). Yhteismusisoinnista puhutaan paljon musiikkioppilaitosten ja peruskoulujen musiikinopetuksen näkökulmista, ja musiikkikasvatuksen vahvana perusteena on pidetty juuri sen merkitystä sosiaalisten taitojen oppimisessa. Musiikin positiivinen vaikutus sosiaalisten suhteiden luomiseen ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen on todettu myös ikääntyvillä ihmisillä. (Ems.)

Länsimaisissa musiikkioppilaitoksissa korostetaan yhä individualistista soitonopiskelua, sillä länsimaiselle taidemusiikille ominainen virtuositeetin korostaminen edellyttää korkeaa teknistä taitotasoa. Monessa muussa musiikkikulttuurissa painopiste on taas musiikin jakamisessa, ja jokainen yhteisön jäsen on osa kollektiivista luomisprosessia. Yksilön panos ryhmän tuotokseen saa suuren painoarvon: usein yksinkertaisilta vaikuttavat melodiat, rytmit ja harmoniat muodostavat yhteisesti soitettaessa mitä monimutkaisempia kudoksia. (Louhivuori 2009, 12–13.)

Yhteissoittamista voi harrastaa hyvin erilaisissa ryhmissä ja kokoonpanoissa. Yhteissoiton luonnetta määrittää osin se, minkälaisesta yhteismusisointiryhmästä on kyse. Vuorovaikutus voi olla hyvinkin erilaista riippuen siitä, onko kyseessä rockbändi, jousikvartetti, kuoro, musiikkioppilaitosyhtye, esi- tai peruskoulun musiikintuntien yhteissoitto vai esimerkiksi sinfoniaorkesteri. Kyselyssäni kartoitin vastaajien soittotaustaa sekä sitä minkälaisista yhteissoittokokoonpanoista heillä on kokemusta, sillä koen, että on tärkeä tutkia vaikuttaako musiikkityyli kokemuksiin yhteissoitosta. Yhteissoittoperinteet ovat myös hyvin kulttuurisidonnaisia. Jokaisessa yhteytyypissä ja kulttuurikontekstissa yhteismusisoitaessa kuitenkin tapahtuu soittajien välistä vuorovaikutusta. On mielenkiintoista tutkia, minkälaista tämä vuorovaikutus on ja mitä se kussakin ryhmässä ja tilanteessa saa aikaan.

2.2 Yhteissoittamisen merkityksestä ja vaikutuksista

Omien yhteissoittokokemusteni valossa koen, että yhteissoitolla on positiivisia vaikutuksia soittajalle. Olen saanut uusia ystäviä, rohkeuteni on kasvanut, olen saanut apua oman soittotekniikan parantamisessa ja inspiraatiota muilta soittajilta sekä oppinut yhteisestä soinnista ja harmoniasta paremmin kuin yksin soittaessani. Penttinen (2010, 1) sanookin, että yhteismusisointi tuo vapautuneisuutta ja iloa musiikilliseen ilmaisuun, uusia kavereita sekä monipuolisuutta soittotekniikkaan.

Louhivuori (2009, 16) kertoo ryhmäopetusta harjoittavien musiikkikasvattajien huomanneen käytännön työn yhteydessä musiikkiharrastuksen sosiaalistavan vaikutuksen. Ryhmässä soittaminen vaatii erityisesti kykyä kuunnella toisia ja sopeuttaa oma soitto tai laulu muiden musisointiin. Musiikkiharrastuksen avulla lapset ja nuoret oppivat tärkeitä sosiaalisia taitoja. (ems.) Louhivuori (ems.) painottaa, että musiikin mahdollisuudet auttaa sosiaalisten verkostojen syntymisessä ja yksilöiden välisten suhteiden luomisessa ovat ilmeisiä, sillä musiikki on pohjimmiltaan vuorovaikutusta ja sosiaalista toimintaa. Hän (ems.) perustelee musiikin vaikutusta sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin evoluution kautta:

Musiikin merkitys ihmisen evoluutiossa saattaa liittyä musiikin kykyyn virittää ryhmät emotionaalisesti oikeaan tilaan (metsästys, taistelu jne.) [- -] Edelleen niin urheilukilpailuissa, rockkonserteissa ja monissa muissa yhteyksissä musiikkia käytetään ryhmän emotioiden yhtenäistämiseen ja toimintojen koordinoimiseen (marssilaulut, työlaulut). Musiikkiyhteisöt auttavat jäseniä verkostoitumaan ja näitä verkostoja ihmiset voivat hyödyntää monin eri tavoin.

Myös Kaikkosen (2006, 73) mukaan yhteissoittaminen musiikinopetuksessa kehittää ja jopa parantaa itsetuntoa, motoriikkaa, hahmottamista, emotionaalisia taitoja, loogista ajattelua ja keskittymiskykyä. Hän ihmettelee, ettei musiikkia hyödynnetä laajemmin esimerkiksi kuntoutuksen tai erityisopetuksen osana (ems.) Yhteissoiton vaikutusten tutkimuksella voitaisiin saada sellaista tietoa, jota voitaisiinkin hyödyntää esimerkiksi koulun musiikinopetuksessa. Kaikkonen (ems.) toteaa, että on yhteissoiton merkitystä voidaan perustella yhteisöllisyyden kokemuksella ja sosiaalisuuteen kasvulla. Yhteismusisointitilanteen onnistuessa syntyy moninaisuuden rikkautta, diversiteettiä, jolla on parhaimmillaan positiivisia vaikutuksia koko luokkayhteisöön. (Emt. 74-75). Musiikilla on myös Saarikallion (2009, 225) mukaan selviä yhteisöllisiä ja sosiaalistavia vaikutuksia: musiikki luo yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja etenkin nuorilla se vahvistaa vertaisryhmään identifioitumista.

Kokotsaki ja Hallam tekivät vuonna 2007 tutkimuksen, jossa he tutkivat ylemmän korkeakoulutason musiikinopiskelijoiden käsityksiä yhteissoittamisen positiivisista vaikutuksista. Tutkimukseen osallistuneita 78 musiikkikorkeakouluopiskelijaa pyydettiin kertomaan, minkälaisia merkityksiä yhteissoittamisella heille on. Heitä pyydettiin myös kuvailemaan minkälaisia vaikutuksia he näkevät yhteismusisoimisella olleen. Saadusta aineistosta nousi kolme selkeää teemaa, jotka tutkijat nimesivät seuraavanlaisesti: yhteissoittaminen musiikillisena tapahtumana, yhteissoittaminen sosiaalisena tapahtumana ja yhteissoittamisen vaikutukset minäpystyvyyden kehitykseen.

Tutkimuksen pohjalta yhteissoittaminen musiikillisena tapahtumana antoi yhteismusisointiin osallistujalle muun muassa mahdollisuuden syventää omaa musiikillista tietämystään ja ymmärrystään. Yhteissoittamisen sosiaalisista vaikutuksista korostui

opiskelijoiden tunne siitä, että he vaikuttavat aktiivisesti ryhmän tavoitteeseen pääsemiseen. Sosiaalisia vaikutuksia olivat myös vahva ryhmäänkuuluvuudentunteen lisääntyminen, suosion saavuttaminen, ystävyys-suhteiden luominen samanhenkisten ihmisten kanssa, sosiaalisten taitojen koheneminen, vahvan itseluottamuksen rakentuminen ja yleinen tyytyväisyyden tunne. Yhteissoittamisen vaikutuksista minäpystyvyyteen mainittiin identiteetin kehittyminen, rohkaistuminen itsevarmuuteen sekä sisäisen motivaation kehittyminen. (Kokotsaki & Hallam 2007.) Pystyn omien yhteissoittokokemusteni perusteella samaistumaan Kokotsakin ja Hallamin (emt.) saamiin tuloksiin. Oletan löytäväni samansuuntaisia asioita myös omassa kyselytutkimuksessani.

2.3 Osallisuus ja jakaminen yhteismusisoinnissa

Yhteismusisointiin liittyy aina osallistuminen, osallisuus sekä asioiden jakaminen ryhmässä. Sara Sintonen (2012) on tutkinut osallisuuden kulttuuria yhteisöllisyyden rakentumisena ja jakamisena musiikkiperinteessämme. Osallisuus ja jakaminen mahdollistavat luovien yhteisöjen syntymisen (Sintonen 2012, 18).

Yhteisölliset merkitykset jäsentyvät, toistuvat ja rikastuvat yhteismusiikillisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Toistensa kanssa ryhmän jäsenet tulevat osallisiksi yhteisestä musiikista. Sintonen (emt.) on tutkinut mediakulttuurissa osallisuuden tematiikkaa, mikä sopii hyvin myös yhteissoittamisen kulttuuriin. Kun puhutaan osallistumisesta, keskeistä on tietäminen ja taitaminen, passiivinen vastaanotto, toistaminen sekä toistuva luova tuottaminen. Osallisuuden käsite vie osallistumisen syvemmälle tasolle. Osallisuus antaa mahdollisuuden soveltamiseen, aktiiviseen vastaanottamiseen ja uutta luovaan tuottamiseen. (Emt. 40–47.) Osallistumisen käsitteen näkökulmasta voitaisiin yhteissoittoprosessissa tarkastella esimerkiksi sitä, osallistuuko yksilö aktiivisesti vai passiivisesti yhteissoittoon, ja minkälaista yksilön mukanaolo on. Voidaan pohtia, onko aktiivisella ja passiivisella osallistumistavalla toisistaan poikkeavia vaikutuksia esimerkiksi sosiaalisten verkostojen syntymiseen, sosiaalisen pääoman muotoutumiseen, hyvinvointiin, kulttuuriseen identiteettiin tai ylipäätään ihmisten väliseen vuorovaikutukseen.

Sintonen (emt.) valottaa digitaalisen lukutaidon kehittymistä vertaamalla sitä muusikoiden yhteisölliseen toimintaan yhdessä soittamisen ja musisoinnin prosessissa, sekä niiden oppimiseen. Hän vertaa oppimistilannetta jammailuun, ja mainitsee esimerkkinä kansanmuusikot, joille jammailu on perimmiltään sosiaalista, yhteisöllistä tuottamista, johon kuuluu vahvasti myös mukanaoppimisen aspekti (emt. 40.) Oppimistilanne on vuorovaikutuksellinen ja kommunikointi tapahtuu pääosin ei-sanallisesti. Yhteisölliset merkitykset jäsentyvät, toistuvat ja rikastuvat vuorovaikutustilanteiden kautta. Kansanmuusikoiden jammailukulttuuri osoittaa, että osallisena olemisen taitoa voi oppia. Jammailuun liittyy olennaisesti halu olla mukana. Kuulumisen tunne lisää motivaatiota, joka on perusta oppimiselle, joka taas puolestaan mahdollistuu turvallisessa vuorovaikutuksessa. (Emt. 40-42.) Sintosen kuvaamat jammailun eri osa-alueet olen kokenut vahvasti itse yhteismusisoidessa. Sanaton viestintä ja mukanaoppiminen ovat yhteissoiton osa-alueita, joista omien kokemusteni kautta uskon saavani kyselyssäni tietoa.

Yhteissoittaessa olen tuntenut joskus merkillistäkin yhteenkuuluvuuden tunnetta. Soittajat tempautuvat yhdessä musiikin virtaan, eläytyvät ja kehittävät jatkuvasti harmoniaa ja yhteissoittoa. Sintonen (emt. 40) määrittelee jammailun tässä ja nyt -hetkessä elämiseksi ja eläytymiseksi, musiikin eteenpäin virtaavaan energiaan tarttumiseksi. Musiikkia luodaan sen edetessä, siihen lisätään tuttua, uutta ja improvisoitua. Sintonen (ems.) korostaa myös, ettei jammailu ole mikään irrallinen tapahtuma, vaan jammailusessiot muodostavat kulttuurisia jatkumia. Eri jammailukertoja on mahdollista katsoa päällekkäin, tehdä vertailua ja kehitellä niiden pohjalta seuraavaa versiota. Jammailun tarkoituksena ei ole ainoastaan hauskanpito, vaan etsiä uusia ratkaisuja ongelmiin vapaassa hengessä (Sintonen 2012, 41). Monson (1996, 26) käyttää sanaparia *grooving and feeling* kuvaamaan sitä päämäärää, mihin soittajat pyrkivät yhdistelemällä sekä tietoisesti sekä tiedostamatta musiikillisia ideoitaan. Sanalla *feeling* Monson (emt. 68) haluaa korostaa jammailun emotionaalista ja vuorovaikutuksellista puolta, jammailu on muusikoiden välistä keskustelua ja myös väittelyä.

Yhteissoittaminen mahdollistaa aina jonkinlaisen osallisuuden kokemuksen. Hyvässä osallisuuden ilmapiirissä voimme yhdessä luoda jotain uutta ja samalla prosessoida käsityksiämme itsestämme, toisistamme ja ympäröivästä maailmasta. Hyödynnän

tutkimuksessani Sintosen osallistumisen ja osallisuuden käsitteitä analysoidessani saamiani vastauksia. Minua kiinnostaa, miten ja minkälaisena vastaajat kokevat mukanaolonsa yhteissoittotilanteessa.

2.4 Musiikki kommunikaatiovälineenä

Puhuttu kieli on yksi tärkeimmistä kommunikaation välineistä. Usein puhutaan myös musiikin kielestä. Omat kokemukseni yhteissoitossa tapahtuvasta viestinnästä vahvistavat ajatusta musiikista kielen muotona. Jo pelkästään yksin soittaessa eläydytään esitettävän kappaleen tunteeseen. Myös yksinsoitossa on tärkeää pohtia, mitä viestiä ja mitä tunnetta haluaa esimerkiksi tempolla ja esitystavoilla viestiä. Yhteissoittaessa musiikin kommunikatiiviset puolet korostuvat. Lähellä on ihmisiä, jotka kaikki soittavat samaa kappaletta ja kaikilla on sama päämäärä, eli saada soitto kuulostamaan hyvältä. Soittaessa on kuitenkin kyettävä kommunikoimaan jotenkin muuten kuin puhuen ja silti vähintäänkin yhtä tehokkaasti.

Lehtosen (1996, 37) mukaan musiikki muistuttaa jossakin määrin myös puhutulla kielellä tapahtuvaa kommunikaatiota. Eroksi hän mainitsee sen, että musiikin avulla välitetyt merkitykset ovat sisällöllisesti joustavampia ja sisältävät enemmän tulkintamahdollisuuksia kuin puhuttu kieli. (Emt. 37.) Puhutussa kielessä ja musiikissa on havaittavissa paljon yhteisiä muuttujia, kuten rytmikka, äänitaajuuksiin perustuminen, melodia, syntaksi (lauserakenne) ja prosodiikka (tehokeinot) (Alopaesus-Laurinsalo & Ojanen 1998, 9). Myös neurologian näkökulmasta katsottuna musiikki vaikuttaa ihmiseen laajasti. Musiikin avulla välitetyt viestit kulkevat myös oikean aivopuoliskon kautta vasemmalle aivopuoliskolle, aktivoiden laajempia hermoverkostoja kuin pelkän puheen ollessa kyseessä (emt. 11).

Lehtonen (emt, 43) puhuu toistuvasti musiikin kielestä. Selvittäääkseen tarkemmin sen ominaisuuksia, hän vertaa sitä ruumiinkieleen. Ruumiinkieli on kielten alkukantaisin taso, ja sen jalostuneempi muoto on puhuttu kieli. Ruumiinkieli on useimmiten tiedostamatonta kommunikointia. Musiikin tavoin ruumiinkieli välittää huonosti tarkkaa tietoa. Sen sijaan se välittää runsaasti tiedostamattomia merkkejä ja merkityksiä. Nämä välitetyt viestit

vaikuttavat niiden vastaanottajaan välittömästi ja usein tiedostamatta. Tällainen välitön, alitajuntainen viestintä pätee myös musiikin kieleen. (Lehtonen emt, 43–44.) Lehtonen (emt. 37) korostaa, että musiikki on viestintää, jonka muodot ja teemat kantavat itsessään merkityksiä ja vihjeitä taustallaan vaikuttavista tekijöistä.

Yhteissoittaminen on ennen kaikkea musiikin välityksellä tapahtuvaa kommunikaatiota. Lehtonen (1996, 31–32) toteaa, että musiikin avulla ihminen voi muuntaa omia sisäisiä merkityskokemuksiaan ulkoiseen, kommunikatiiviseen muotoon. Musiikkielämyksessä ei ole oleellista vain soinnillinen kauneus, vaan myös se mitä se ilmentää ja mitä merkityksiä se välittää. Vastaavasti musiikkia vastaanottava ihminen pyrkii tulkitsemaan musiikin välittämät merkitykset ja muuntamaan ne omiksi "sisäisiksi" merkitysmaailmoikseen. (Emt. 32.)

Musiikki ja yhteismusisointi ovat siis vuorovaikutusta, jossa merkkejä välitetään, vastaanotetaan ja tulkitaan. Musiikin avulla voidaan välittää viestejä myös sanattomasti. Sekä kielessä että musiikissa täytyy ensin kyetä vastaanottamaan ja käsittelemään viestiä, ennen kuin sitä pystyy itse tuottamaan (Alopaesus-Laurinsalo & Ojanen 1998, 8). Puhe ja musiikki ovat molemmat vuorovaikutuksellista toimintaa, johon liittyy kuuntelijan osalta viestin auditiivinen vastaanotto ja käsittely, sekä viestittäjältä viestin suunnittelu ja tuottaminen. Nämä prosessit vaativat kummaltakin osapuolelta keskittymistä, kuuntelua, analyttistä ajattelua sekä tilanteen mukaan toimintaa, kuultuun reagoitua. Nämä ovat kaikki myös onnistuneen vastavuoroisen kommunikaation edellytyksiä. (emt. 10).

Kimmo Lehtonen (1996, 39) kertoo musiikkiterapeutin työssään harjoittavansa *kliinistä improvisointia*, joka on musiikin kielellä tapahtuvaa sanatonta vuoropuhelua. Se on kommunikaatioprosessi, jossa kahden yksilön (tässä tapauksessa terapiassa olevan henkilön ja terapeutin) sisäiset maailmat kohtaavat ja kommunikoivat toistensa kanssa musiikin välityksellä. Soivien osapuolien henkilökohtainen ajallisuus yhdistyy ”yhteisesti koetuksi pulssiksi”, empatian kokemukseksi. (Ems.) Tämän yhteiseksi koetun pulssin ja empatian kokemisen voi saavuttaa yhteissoittamisella.

Säveltäjä Mauricio Kagel on kirjoittanut, että hänen mielestään musiikki on korvaamaton väline kokemusten vaihdossa siksi, että musiikki ”akustisena kommunikaatiovälineenä voi herättää uteliaisuutta, houkutella esiin tunteita, kirvoittaa toive ilmaista itseään autenttisesti, herättää pohtimaan sitä, miten itse tarkastelee sosiaalisia asiayhteyksiä ja miten itse voisi luoda uuden maailman tai muuttaa maailmaa”. Bojner-Horwitz ja Bojner (2005, 46-47) taas kertovat Martin Geckin [1977, 54] esittämän käsityksen, jonka mukaan musiikin avulla ihmisten välillä voidaan luoda kontakteja tavalla, joka ei ole uhkaava. Omien yhteissoittokokemusteni kautta voin samaistua tähän ajatukseen. Kun soittajat tulevat yhteissoittotilanteeseen kaikilla on lähtökohtaisesti sama päämäärä: saada yhteissoitto kuulostamaan hyvältä. Soittaessa sanoja ei tarvita, vaan ajatuksia vaihdellaan paljolti musiikin välityksellä. Yhteissoittaessa uusiin tilanteisiin liittyvä sosiaalinen jännitys usein helpottaa.

Paul Berliner [1994] huomasi tehdessään haastatteluja laajaan jazz-musiikkia käsittelevään teokseensa *Thinking in Jazz*, että monet muusikot kuvailivat improvisoinnin ja yhteissoittamisen prosessia metaforisesti sanalla ”keskustelu”. Haastatteluista nousi monia muitakin muusikoiden itsensä käyttämiä metaforia liittyen kieleen ja musiikkiin: musiikillinen kieli, improvisaatio musiikillisena keskusteluna, hyvä improvisaatio on sitä, että ”sanoo jotain” (*saying something*). (Monson 1996, 73.) Olen myös itse kokenut musiikin soittamisen ikäänkuin hyvänä keskusteluna, jossa ideoita jaetaan, vastaanotetaan ja kehitellään vuorovaikutuksessa soittajien kesken. Musiikin välityksellä käytävä non-verbaali keskustelu on joustavaa ja useimmiten huomioonottavaa, sillä kaikki haluavat soiton toimivan ja lopputuloksen kuulostavan hyvältä.

3. SOSIAALISEN VUOROVAIKUTUKSEN LUONTEESTA

3.1 Sosiaalisten taitojen moniulotteisuus

Erilaisia sosiaalisen vuorovaikutuksen käsityksiä ja teorioita on muovailtu vuosikymmenten ajan ja tutkimuskenttä aiheesta on laaja. Olen valinnut seuraavaksi esittelemiäni sosiaalisen vuorovaikutuksen kuvauksia ja teorioita niin, että ne palvelevat tutkimustani ja yhteissoiton näkökulmaa. Esittelen teorioita lyhyesti ja tuon esille niiden keskeisiä käsitteitä ymmärtämään yhteissoittamisessa tapahtuvia ilmiöitä. Tutkimukseni pääpaino on yhteissoittamisessa.

Vuorovaikutusta tapahtuu kaikissa sosiaalisissa yhteisöissä ja ryhmissä. Ihmiset ovat kuitenkin vuorovaikutustaidoiltaan hyvin erilaisia. Sosiaaliset taidot, joihin vuorovaikutustaidot usein luetellaan, ovat ihmisen perustaitoja, joita ilman on vaikea olla yhteydessä ympäröivään maailmaan ja ihmisiin. Yhteissoittamisessa tapahtuu aina vuorovaikutusta soittajien välillä.

Vuorovaikutustaidot lisäävät mahdollisuuksia toimia rakentavasti toisten kanssa (Kauppila 2007, 167). Kauppila (emt. 168) painottaa, että vuorovaikutuksessa avautuu ihmiselle kokonaan uusi merkitysten maailma. Kalliopuska (1995, 4) toteaa, että sosiaaliset taidot merkitsevät sosiaalisesti hyväksyttyä käyttäytymistä, kun olemme tekemisissä toistemme kanssa. Näitä ihmisenä olemisen perussääntöjä on jokaisen myös jossain määrin opeteltava.

Turvallisen ryhmän syntyminen edellyttää aina vuorovaikutustaitoja (Aalto 2002, 7). Aalto (ems.) huomauttaa vuorovaikutuksen itsensä kanssa olevan tärkein vuorovaikutustaito ja samalla muiden vuorovaikutustaitojen perusta. Aallon (emt.) ajatukset sopivat tutkimukseeni hyvin, sillä sekä omien kokemusteni että aineistosta nousseiden kuvausten kautta on nähtävissä turvallisen ryhmän merkitys yhteissoittotilanteessa. Tärkeimmiksi vuorovaikutustaidoiksi Aalto (ems.) luettelee lisäksi eri mieltä olemisen taidon, oman

virheen myöntämisen, korjaavan palautteen antamisen, korjaavan palauteen vastaanottamisen sekä myönteisen palautteen antamisen ja vastaanottamisen. Myös näitä teemoja löytyi haastateltavien kertomuksista.

Sosiaalisten taitojen rakentumista ja kehittymistä on tutkittu paljon, ja siitä löytyy huomattava määrä erilaisia teorioita. Tähän tutkimukseen olen valinnut klassikkoteoreetikko Lev Vygotskyn ajatuksia kielestä ja sosiaalisen toiminnan sisäistymisestä. Näihin teorioihin viitataan Kauppilan (2007) ja Hännisen (2001) tekstejä hyödyntäen.

Kauppila (2007, 80) esittää, että Lev Vygotskyn mukaan kieli kehittyy ensimmäisenä sosiaalisen vuorovaikutuksen välineeksi, ja vähitellen kielen sisäistyttyä se siirtyy ajattelun välineeksi. Vygotskyn (ks. ems) teorian mukaan sosiaalinen vuorovaikutus on kehityksellisten toimintojen perusta. Kauppila (2007, 80) painottaa, että tiedon konstruointiin vaikuttavat niin sosiaalinen vuorovaikutus kuin ympäröivä kulttuuri.

Kauppila (2007, 80-81) tiivistää, että Vygotskyn teorioissa painottuu se, että oppimisen ja kokemusten avulla ulkoinen sosiaalinen toiminta muuttuu sisäiseksi toiminnaksi. Näin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa saatu kokemus sisäistyy ajattelun välineeksi. Hänninen (2001, 86) summaa Vygotskyn teorian keskeiseksi ajatukseksi sen, että ihminen oppii käyttämään sosiaalisiin tarkoituksiin kehittyneitä merkkejä omien psyykkisten prosessiensa ohjaamiseen. Tutkielmassani haluan pohtia sitä, voiko yhteissoittamisessa opitut sosiaaliset vuorovaikutustaidot sisäistyä niin, että ne alkaisivat ohjailla ihmisen sosiaalista käytöstä myös yhteissoittotilanteen ulkopuolella. Oletettavasti yhteissoitosta saadut positiiviset vuorovaikutuskokemukset siirtyisivät myönteisinä myös muuhun vuorovaikutukseen.

3.2 Sosiaalisia taitoja vai vuorovaikutustaitoja?

Sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot ovat lähellä toisiaan tai ainakin kietoutuneet tiiviisti yhteen. Käsittelen tutkimuksessani sosiaalisia vuorovaikutustaitoja laajana

yläkäsitteenä, joka sisältää vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen eri puolia. Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen moniulotteisuus käy ilmi myös siinä, miten kyselyyn vastaajat käsittivät termin ‘sosiaaliset vuorovaikutustaidot’. Kalliopuska (1995, 8) näkee ne yhtenevinä taitoina, mutta myös erottelee niitä. Usein vuorovaikutustaidot kuten aktiivinen kuuntelu, keskustelun aloittaminen, toisten tunteiden hyväksyminen, myötäeläminen ja ymmärtäminen luetaan sosiaalisiksi taidoiksi. Joskus niitä nimetään vuorovaikutustaidoiksi erotukseksi sosiaalisista taidoista, joiksi luetaan itsekontrolli, ristiriitojen välttäminen, vaihtoehtojen ratkaisujen kehittäminen, auttaminen ja konfliktien hallinta. (Kalliopuska 1995, 8.)

Kauppila (2005, 19) näkee sosiaalisen vuorovaikutuksen yläkäsitteenä, joka haarautuu lukuisiin alakäsitteisiin. Sosiaalisen vuorovaikutuksen yläkäsitteeseen kuuluu muun muassa käsite *sosiaaliset suhteet*, joka kuvaa sosiaalisen vuorovaikutuksen luonnetta ja laadullisia piirteitä, sekä käsite *sosiaaliset taidot*, joihin lukeutuu laajasti vuorovaikutuksen eri muotoja. Niitä ovat erityisesti yhteistoimintataidot (ns. sosiokognitiiviset taidot) eli ihmisen tiedolliset taidot, jotka liittyvät sosiaalisten tilanteiden tiedolliseen hallintaan. (Kauppila 2005, 19.)

Kauppila painottaa erityisesti kommunikoinnin ja viestinnän taitojen kehittämistä, johon pohjautuu koko sosiaalinen oppimiskykymme (Kauppila 2007, 167). Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen oppimisprosessissa kehitämme persoonallisuuttamme sellaiseksi, että voimme toimia yhteistyössä ihmisten kanssa. On siis selvää, että sosiaalisia taitoja voidaan harjoitella. Kauppila puhuu sosiaalisen konstruktion rakentamisesta, jossa tavoitteena on sosiaalisesti toimiva ja yhteistyökykyinen ihminen. (emt. 171.)

Kauppila (2007, 170) kokoaa sosiaalisen vuorovaikutustaidon kehittämisen sisältöalueiksi kymmenen taitoaluetta: sosiaalisen kyvykkyyden, yhteistoimintakyvyn, neuvottelutaidot, luovuuden, esiintymistaidon, avoimuuden, viestintätaidon, sosiaalisen havaitsemisen, sosiaalisen herkkyyden sekä empatian kehittämisen. Näitä sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoalueita etsin käsitellessäni kyselytutkimukseen saamiani vastauksia. Omien yhteissoittokokemusteni kautta koen, että näitä kaikkia Kauppilan (ems.) mainitsemia sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoalueita tarvitaan, jotta yhteismusiisointi onnistuisi. Tässä

tutkielmassa nähdään sosiaaliset vuorovaikutustaidot laajana kokonaisuutena, joka pitää sisällään niin vuorovaikutustaidot, sosiaaliset taidot, yhteistoimintataidot, sosiaalisen havaitsemisen ja herkkyyden taidot, luovuuden ja empatiataidot kuin avoimuuden kehittämisen taidot.

3.3 Yhteissoittaminen ja sosiaalinen älykkyys

Käytän tutkielmani analyysi-osuudessa myös Daniel Golemanin (2007) sosiaalisen älykkyyden teoriaa. Valitsin tämän teorian, koska hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot edellyttävät viestijältä ja vastaanottajalta sosiaalista älykkyyttä. Yhteissoittaminen taas vaatii juuri hyviä sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja sosiaalista älykkyyttä onnistuakseen ja yhteiseen lopputulokseen pääsemiseksi. Näin sosiaalisen älykkyyden voisi nähdä myös onnistuneen yhteissoittokokemuksen edellytyksenä. Yhteissoittaminen vaatii toisten huomioimista ja toisten kuuntelemista. Sanaton viestintä tuo usein jotain näkymätöntä lisää yhteissoittamiseen. Tällainen vuorovaikutus vaatii sosiaalista taitoa ja älykkyyttä.

Goleman (2007, 12) perustaa teoriansa havainnolleen siitä, että ihmisaivot ovat rakentuneet luomaan vuorovaikutusyhteyksiä. Neurotieteessä on havaittu ihmisen aivojen rakenteen olevan sellainen, että väijäämättä hakeudumme sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet toimivat säätelijöinä, jotka muuntavat jatkuvasti aivojemme perusasetuksia. (Goleman 2007, 12–13.) Goleman (ems.) näkee sosiaalisen vuorovaikutuksen ihmisten välisenä psykologiana, jossa kahden ihmisen välillä oleva tunneyhteys saa aikaan tiettyjä toimintoja.

Goleman (2007, 93) jakaa sosiaalisen älykkyyden kahteen laajaan kategoriaan. Ensimmäinen näistä, sosiaalinen tietoisuus, tarkoittaa hienovaraista toisen ihmisen tunteiden aistimista. Tämä voi olla salamannopeaa toisen tunteiden ja ajatusten ymmärtämistä tai monimutkaisempien sosiaalisten tilanteiden "lukemista". Sosiaaliseen tietoisuuteen sisältyy *vaistonvarainen empatia*, joka tarkoittaa toisen tunteisiin samaistumista ja sanattomien viestien havaitsemista. *Emotionaalinen virittäytyminen* tarkoittaa keskittynyttä kuuntelemista ja toisen aaltopituudelle virittäytymistä. Sosiaaliseen

tietoisuuteen kuuluu myös *empaattinen tarkkuus* eli toisen ihmisen ajatusten, tunteiden ja aikeiden ymmärtäminen, sekä *sosiaalinen kognitio*, joka on laaja-alaista ihmissuhteiden toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. (Goleman 2007, 93.)

Yhteissoittaminen vaatii erityistä herkkyyttä ja kanssasoitajien tunteisiin eläytymistä. Soitossa on virittädyttävä samanlaiseen tunnelmaan muiden kanssa. Soittajien on myös kuunneltava toistensa sanattomia viestejä, tulkittava ja ymmärrettävä niitä. Sosiaalinen tietoisuus on oleellinen osa sosiaalista vuorovaikutusta, kun halutaan soittaa hyvin ja harmonisesti yhteen.

Toinen Golemanin sosiaalisen älykkyyden kategoria on sosiaalinen kyvykkyys. Sosiaalinen kyvykkyys rakentuu sosiaalisen tietoisuuden varaan, ja se takaa kommunikoinnin sujumisen ja tarkoituksenmukaisuuden. Sosiaaliseen kyvykkyyteen sisältyy *synkronia*, joka tarkoittaa sujuvaa sanatonta vuorovaikutusta. Luonteva ja tarkoituksenmukainen esiintyminen eli *hyvän vaikutelman antaminen* sekä *vaikutusvalta* eli vuorovaikutuksen lopputulokseen vaikuttaminen ovat myös sosiaalisen kyvykkyyden piirteitä. *Huolenpito*, mikä tarkoittaa toisten tarpeista välittämistä ja niistä huolehtimista, kuuluu sosiaalisen kyvykkyyden lajeihin. (Goleman 2007, 93.) Yhteissoitossa voitaisiin nähdä sosiaalisen kyvykkyyden näkyvän erityisesti ryhmäytymisessä. Yhteissoittaessa on tärkeää, että jokainen kokonaisuuden osanen, eli soittaja, kokee olevansa tärkeä ja oleellinen osa lopputulokseen pääsemisen kannalta.

4. KOKEMUKSEN TUTKIMINEN FENOMENOLOGISESTA NÄKÖKULMASTA

4.1 Fenomenologian taustaa

Koska tutkimukseni käsittelee ihmisten yksilöllisiä kokemuksia yhteissoittamisesta ja sen vaikutuksista, on tärkeää ymmärtää mitä tarkoitetaan käsitteellä kokemus ja kuinka se vaikuttaa tapaani tutkia, analysoida ja ymmärtää saamaani aineistoa. Lähestyn aiheitani fenomenologista tutkimusotetta hyödyntäen, jossa keskeistä on tutkijan avoimuus tutkittavaa kohdetta kohtaan sekä tietoisuus tutkijan asemasta tieteellisessä tutkimuksessa. Olen samaa mieltä Siljamäen (2013, 38) kanssa, kun hän sanoo väitöksessään, ettei sellaista tieteellistä metodologia ole olemassa, joka tuottaisi täysin tutkijasta riippumatonta tietoa. Tutkijan osuutta ei ole syytä sulkea pois, vaan on oleellista tunnistaa, miten tutkija osallistuu tieteellisen tiedon muodostamiseen (ems). On siis tärkeää, että otan tutkimuksessani huomioon myös omien kokemusten ja käsitysteni vaikutuksen siihen, miten tulkiten kyselyvastauksia. Pohdiskeleva ote kuuluukin fenomenologiseen tutkimusstrategiaan. Siljamäki (ems.) huomauttaa, että myös fenomenologiassa tutkimusotteessa on olennaista pyrkimys saada kohdetta vastaavaa tietoa.

Fenomenologia on monimuotoinen tieteenfilosofinen suuntaus. Eri suuntaukset poikkeavat toisistaan hyvinkin paljon ja tästä syystä ei voidakaan puhua yhdestä fenomenologiasta. (Siljamäki 2016, 44.) Yleisesti fenomenologia tarkoittaa tieteenfilosofista suuntausta, joka tutkii todellisuuden ilmenemistä ihmiselle hänen omassa kokemusmaailmassaan. Se korostaa ihmisen havaintoihin ja kokemuksiin perustuvaa tiedon tuottamista.

Fenomenologisessa tutkimusperinteessä tutkija pyrkii löytämään tutkimuskohteen keskeisen olemuksen hyödyntämällä omien kokemusten ja ymmärryksen muodostumisen tarkkailua. Toisaalta tutkimusstrategiaksi voidaan valita myös muiden ihmisten tarkastelu, ja tutkia heidän ymmärryksensä muodostumista heidän kokemustensa kautta. Tässä

tutkielmassa tarkastelen erityisesti kyselyyn vastanneiden kokemuksia yhteissoittamisesta ja ymmärrystä siinä tapahtuvasta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Kyselyyn toivoin vastaajilta vapaamuotoisia kertomuksia ja kuvailuja heidän yhteissoittokokemuksistaan. Sain vastauksia, joista välittyi sellaista tunnetta, johon pystyin eläytymään. Koin näin pääseväni syvällisemmin kiinni vastaajien aitoihin kokemuksiin.

Perttula (2008, 116) kuvailee kokemuksen käsitettä elämyksen kautta. Elämyksissä kohde ilmenee ihmiselle jonakin. Vaikka kohde voi olla vaikea tunnistaa, kokemuksen syntyperää vaikeaa käsittää tai vaikka se jäisi kokonaan epäselväksi, elämys on silti todellinen. Kokemus näyttäytyy fenomenologiassa subjektin ja objektin yhdeksi kokonaisuudeksi liittävässä suhteena. Onkin luontevaa kutsua kokemusta merkityssuhteeksi. (Emt. 116-117.) Kokemus on aina suhdekäsite. Se on elämäntilanteen tajuavaa ymmärtämistä, eli sitä että elämäntilanne tarkoittaa ihmiselle jotakin. Kokemukset muodostuvat merkityksistä, joita tapahtumat ja ilmiöt synnyttävät ihmisen tajunnassa. (Lehtomaa 2008, 166.)

4.2 Miten kokemusta voidaan tutkia?

Aloitin tutkimukseni muotoilemalla kysymykset, joita halusin haastateltavilta kysyä. Ennen kuin lähetin kyselyä eteenpäin, vastasin siihen itse. Kirjoittamalla ylös omat kokemukseni yhteissoittamisesta ja siinä tapahtuvasta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, sain konkreettisesti esiin omat kokemukseni ja tunteeni tutkittavasta aiheesta. Tällä tavoin koin pystyväni edes hieman etääntymään aiheesta ja paremmin arvioimaan omien kokemusteni vaikutusta analyysin tekoon. Samalla pystyin arvioimaan, olivatko tutkimuskysymykset sopivia selvittämään niitä asioita, mitä tutkimuksessani tutkin.

Perttulan (2008, 136) mukaan kokemuksen tutkimuksessa kyse on siitä, miten hyvin tutkittavana oleva asia tavoitetaan sellaisena kuin se tutkimuskysymysten kannalta todellisuudessaan on olemassa. Tieteellisyyden perusta on tutkijan ajattelemisen taidossa (ems). Fenomenologisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeisintä on aina se, miten tutkija kykenee tavoittamaan ilmiön sellaisena kuin se tutkittavalle ilmenee (Lehtomaa 2008, 175). Tutkijan avuksi Perttula (2008) esittelee nelivaiheisen tutkimusprosessin, jonka

kautta kokemuksen tutkimus saadaan empiirisesti tutkittavampaan muotoon. Prosessin vaiheiden hän kertoo etenevän ajallisesti limittäin sekä rinnakkain, ja kaikkien niiden olevan perusteltuja tutkimustapoja kokemuksen tieteellisen tutkimuksen tarpeisiin. (Emt. 136.)

Empiiristä tutkimusosuutta edeltää tutkijan kiinnostus ja sen muotoilu, mitä aihetta merkityksellistäviä kokemuksia tutkija haluaa ymmärtää. Tämän jälkeen on löydettävä ihmisiä, joiden elämäntilanteeseen aihe sisältyy. Perttula (2008, 137) puhuu tutkittavista kokemuksista ilmaisulla elävä kokemus. Elävän kokemuksen kartoittaminen ja hahmottaminen on kokemuksen tutkimuksen ensimmäinen vaihe. Laadultaan elävä kokemus voi olla tietoa, tunnetta, intuitiota ja uskoa, sekä näiden kaikkien yhdistelmä. (Perttula, ems.)

Tutkimusprosessin seuraava vaihe on aineiston kerääminen eli kuvattu kokemus. Koska tutkija ei ole kiinnostunut kokemuksen ilmaisusta sinänsä, vaan itse kokemuksesta, ilmaisutavat ovat lähes rajattomat. Kuvaustapoja voi olla esimerkiksi puhe, tekstit, piirrookset, valokuvat, liike, eleet ja ilmeet. On muistettava, että tutkimusaineiston laadusta riippumatta siihen on pystyttävä palaamaan jälkeinpäin. (Perttula 2008, 140.) Ihanteellinen tutkimustilanne fenomenologisessa haastattelussa toteutuu tutkittavan eläviä kokemuksia ilmaisevana yksinpuheluna, jota ohjaa tutkijan sosiaalinen neutraalius, sekä tutkijan taito hienovaraisesti ja haastateltavan elämänmuotoa kunnioittavalla tavalla johdatella tutkittavaa elävien kokemustensa suuntaan. Tutkimusaineiston laatu ei fenomenologiassa tarkoita kuvattujen kokemusten jäsentyneisyyttä tai monipuolisuutta, vaan sitä miten totuudenmukaisesti tutkimukseen osallistuvat ilmaisevat elämyksellisiä kokemuksiaan. (Emt. 141-142.) Tämän tutkielman kyselyhaastattelussa ohjasin ihmisiä vastaamaan laatimiini kysymyksiin ja lisäksi rohkaisin heitä kirjoittamaan myös vapaamuotoista tekstiä kokemuksistaan. Tässä toteutui Perttulan kuvaama yksinpuhelumainen kokemukskerronta.

Seuraavaa tutkimusprosessin vaihetta Perttula (2008, 143) nimittää uudelleen eletyksi kokemukseksi. Kokemusta tutkittaessa on läsnä sen hankaluus, että tutkimuskohde on toisen elävä kokemus. Tutkijalle näyttäytyvä aihe on heidän kuvauksensa siitä. Lisäksi

myös tutkijan ymmärrys on kokemusta, jolloin voidaan sanoa, että perimmiltään tutkimustyö on tutkijan tulkintaa. (Ems.)

Tutkijan on koko tutkimusprosessin ajan tiedostettava ja tunnistettava ilmiöön etukäteen liittämäänsä merkityssuhteita. Tätä kutsutaan sulkeistamiseksi. Sulkeistamisessa tutkijan on ankarasti ajateltava sitä, onko kukin nyt hänelle muodostuva kokemus tästä tutkimusaineistosta, vai onko se hänen rakentamaansa tulkintaa tai muista aiheista olevaa kokemusta. (Emt. 144-145.) Tutkija voi myös terävöittää sulkeistamistaan kirjoittamalla tutkimustyönsä alussa etukäteen ymmärryksensä tutkimastaan ilmiöstä. On tärkeää myös ymmärtää, että tutkijan ymmärrys muuntuu koko tutkimuksen ajan. (Lehtomaa 2008, 166.) Ei myöskään ole tarpeellista olettaa tutkijan ”läsnäolon” haittaavan tutkimusta. Tutkijan oma kokemus auttaa ymmärtämään tutkittavien kertomuksia ja eläytymään heidän kokemusmaailmaansa.

Kokemuksen tutkimuksen viimeisessä vaiheessa tutkijan on löydettävä ymmärtämiselleen kirjallinen muoto. Tätä Perttula (2008, 147) kutsuu uudelleen kuvatuksi kokemukseksi. Fenomenologisessa erityistieteessä tutkija pyrkii kuvauksessaan ilmaisemaan tutkimansa kokemuksen sellaisena, kuin se hänelle uudelleen kokemisen aikana ilmenee, ei selkeämpänä tai valmiimpana, rakenteellisesti täydentyneempänä. (Ems.) Tutkielmani analyysissä halusin hyödyntää vastauksista saatuja suoria viittauksia. Kyselyssä saamani vastaukset olivat kielellisesti monipuolisia ja kokemusta hyvin kuvaavia. Analyysissä yritin eläytyä ihmisten kertomiin kokemuksiin ja tilanteisiin, ja ymmärtää niiden syntyperää. Perttulan mainitseman kirjallisen muodon löytämisessä hyödynsin mahdollisimman paljon vastaajien omia sanomisia niitä tulkiten ja selventäen.

4.3 Kokemuksellisen haastatteluaineiston analyysi - yksilökohtaisesta yleiseen

Avoimia ja omaan pohdintaan johdattelevia kysymyksiä sisältävän haastattelun kautta saatava tutkimusaineisto on useimmiten runsas. Tämä asettaa tiettyjä haasteita aineiston analyysille. Perttula (2000, 428) esittelee eksistentiaaliseen fenomenologiaan pohjautuvan analyysimenetelmän, joka sopii hyvin laajan ja rönsyilevän haastatteluaineiston analyysiin.

Lehtomaa (2008, 182) kuvailee, että Perttulan (2000) metodin systemaattisuus auttaa sekä tutkijaa että lukijaa seuraamaan empiirisen analyysin etenemistä. Hyödynnän menetelmää metodologisena ajattelutapana, soveltaen ja muokaten sitä aineistooni sopivaksi analyysin edetessä.

Seuraavassa esittelen tarkemmin tätä analyysimenetelmää, joka jakautuu kahteen osaan, joissa molemmissa on seitsemän vaihetta:

I Yksilökohtaisen merkitysverkoston muodostaminen

1. Tutkimusaineistoon perehtyminen avoimin mielin, kokonaisuuden hahmottaminen.
2. Tutkimusaineistoa jäsentävien keskeisten sisältöalueiden muodostaminen.
3. Merkityssuhteiden erottaminen toisistaan.
4. Merkityssuhteiden muuntaminen tutkijan kielelle.
5. Merkityssuhteiden ja niistä tehtyjen muunnosten sijoittaminen sisältöalueisiin.
6. Sisältöalueittaisten yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen.
7. Sisältöalueista riippumattomien yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen.

II Yleisen merkitysverkoston muodostaminen

1. Tutkimusasenteen omaksuminen: yksilökohtaiset merkitysverkostot ovat ehdotelmia yleisestä tiedosta.
2. Merkityssuhteiden erottaminen ja muuttaminen merkityssuhde-ehdotelmiksi.
3. Sisältöalueiden muodostaminen.
4. Merkityssuhde-ehdotelmien sijoittaminen sisältöalueisiin.
5. Sisältöalue-ehdotelmien muodostaminen.
6. Muodostetaan ehdotelmat yleiseksi merkitysverkostoksi.
7. Yleisen merkitysverkoston muodostaminen.

(Lehtomaa 2000, 181 [Perttula 1996] ja Perttula 2000, 433-440).

Fenomenologisen analyysin ensimmäisessä, yksilökohtaisessa osassa kukin tutkimukseen osallistunut nähdään omana kokonaisuutenaan. Analyysi etenee yksilö kerrallaan kohti

yksilökohtaisia merkitysverkostoja. (Lehtomaa 2008, 182.) Analyysin toisessa, yleisessä osassa pyritään tavoittamaan yleinen merkitysverkosto, joka muodostuu yksilökohtaisille merkitysverkostoille yhteisistä ydinmerkityksistä (emt. 185). Perttulan (2000, 428) analyysimenetelmä auttaa tutkijaa etenemään yksilökohtaisesta tiedosta yleisen tiedon tasolle, joka on lopulta tutkijan rakentamaa. Yleistä tietoa muodostaessaan tutkija pyrkii kuitenkin etenemään mahdollisimman pitkälle kokemuksen yksilökohtaisuuden huomioiden. (Lehtomaa 2008, 185.)

Fenomenologian näkökulmasta saadun tiedon yleistäminen ei ole oleellista (Lehtomaa 2008, 186), mutta tiedon yleisyyttä voidaan kuitenkin pohtia. Yleinen tieto tarkoittaa fenomenologiassa tietoa, joka koskee kaikkia tutkimukseen osallistuvia. Muodostettaessa kokemuksia koskevaa yleistä tietoa, tutkija mieltää yksilökohtaiset merkitysverkostot esimerkkeinä yleisestä. Esitettävän yleisen tiedon on oltava kattavaa. Ei riitä, että se sisältää jollakin todennäköisyydellä jokaista tutkimukseen osallistunutta koskevan tiedon. (Lehtomaa 2008, 186.) Fenomenologisessa tutkimuksessa puhutaankin enemmänkin yleisyyden kattavuudesta ja yleisyyden tasosta. Yleinen tieto ei siis rakennu keskiverroista tai tyypillisyyksistä, vaan tutkittavan ilmiön kannalta oleelliset merkitykset tulevat kuvatuksi yleisyystasoina. Käytännössä tutkija joutuu tasapainottelemaan kuvaamansa yleisen tiedon kattavuuden ja kuvauksensa yleisyystason välillä. (Ems.)

Jotta tutkimuskohteesta voidaan hahmottaa jonkinlainen kokonaiskäsitys, on kohteen kuvaamisen jälkeen muodostettava fenomenologinen ymmärrys. Siihen sisältyy vääjäämättä tutkijan omaa tulkintaa, sillä ymmärtäminen on tulosten suhteuttamista olemassa olevaan ymmärrykseen. Ymmärtämisellä on fenomenologisessa tutkimuksessa kuvaileva perusta, sillä vaikka ymmärtäminen pohjautuu tiukasti tutkittavaan ilmiöön ihmisten kokemana, tutkija ei voi koskaan ymmärtää tätä täysin. (Lehtomaa 2008, 190.) Vaikka tutkija ymmärtää fenomenologisen menetelmän avulla jotain olennaista ihmisen kokemusmaailmasta ja tutkittavasta ilmiöstä kokonaisuutena, jää fenomenologisessa tutkimuksessa aina jotain hämäräksi, ja niin saa olla (emt. 192).

4.4 Tutkielman aineiston analyysi

Fenomenologisessa tutkimuksessa yleistettävyyks ei välttämättä ole oleellista, sillä tutkimuskohteena on aina aikaan ja paikkaan sidoksissa olevat yksityiset kokemukset ja merkitykset. Yksilökohtaiset merkitysverkostot voidaankin ajatella esimerkkinä yleisestä, kun muodostetaan kokemuksia koskevaa yleistä tietoa. (Lehtomaa 2008, 186). Lehtomaa (ems.) painottaa, että fenomenologisessa tutkimuksessa yleinen tieto ei rakennu keskiverrosta tai tyypillisyyksistä, vaan tutkittavan ilmiön kannalta oleelliset merkitykset kuvataan yleisyytensä tasoina. Tutkija joutuukin tasapainottelemaan kuvaamansa yleisen tiedon kattavuuden ja kuvauksensa yleisyytensä välillä (ems). Tässä koen myös oman tutkimukseni haasteen. Vaikka keräämäni aineisto oli runsasta ja antoisaa, tutkimuksen aikataulun puitteissa haastatteluja kertyi vain 21. Aiheen tutkimista olisi palvellut paremmin hieman runsaampi aineisto. Saamieni tulosten perusteella en voinut muodostaa kovin kattavaa yleistä tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Pyrin ottamaan tämän huomioon analyysissä tehdessäni. Kerätyssä aineistossa haastateltavat kuvailevat kuitenkin hyvin luovasti ja rönsyilevästi kokemuksiaan yhteissoittamisesta, sen merkityksistä ja vaikutuksista. Näenkin tutkielmani tulokset Lehtomaan (2008, 186) kuvailemalla tavalla, esimerkkinä yleisestä.

Jotta tutkimusaineiston saisi jäsenneltyä empiirisesti tutkittavaan muotoon, päätin edetä Perttulan (2000, 433-440 ja Lehtomaa 2008, 181 [Perttula 1996]) kehittämää fenomenologista analyysimenetelmää mukaillen. Analyysimenetelmän ensimmäisessä vaiheessa haastatteluaineistosta pyritään muodostamaan yksilökohtainen merkitysverkosto. Tähän kuuluu tutkimusaineistoon perehtyminen avoimin mielin, omat kokemukset yhteissoittamisesta tiedostaen (sulkeistaminen). Analyysin alussa korostui jatkuva kyselyvastausten lukeminen sekä kategorisoinnin ja aineistosta nousevien käsitysten reflektointi keskenään, jonka tavoitteena oli olennaisten piirteiden etsiminen aineistosta. Luettuani haastatteluja useaan kertaan, jäsensin tutkimusaineistosta keskeisiä, haastatteluissa toistuvia sisältöalueita. Haastatteluista nousi useita samankaltaisia tai jopa samanlaisia kuvauksia merkityssuhteista, joista minulle alkoi hahmottua erilaisia teemoja. Irrotin aineistosta kommentteja aihealueista ja ryhmittelin ne havaitsemieni samankaltaisuuksien mukaan. Näistä merkityssuhdeteemoista minulle alkoi hahmottua

isompia kokonaisuuksia, jotka nimesin seuraavasti: Yhteissoitosta saatu ilo, musiikillinen oppiminen, itsetunto, yhteisöllisyys sekä jaettu flow. Näistä viidestä sisältöalueesta muodostui tutkimukseni ensimmäisen vaiheen pääkategoriat. Ne vastaavat myös tutkimuskysymykseeni yhteissoittamisen merkityksistä ihmisille.

Perttulan (2000, 433-440) analyysimenetelmän seuraavassa vaiheessa pyritään muodostamaan jonkinlainen yleinen merkitysverkosto saadusta aineistosta. Koin tutkimukseni aineistosta havaittavan yleisen merkitysverkoston vastaavan toiseen tutkimuskysymykseeni siitä, minkälaisia vaikutuksia ihmiset kokivat yhteissoittamisella olevan sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Aloin poimimaan aiemmassa vaiheessa käsittelemistäni viidestä kategoriasta haastatteluista nousseita kommentteja, jotka kuvaisivat erityisesti yhteissoittamisen vaikutuksia sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Näistä kokosin oman kategoriansa, jota käsittelemän analyysin toisessa vaiheessa.

5. JAKAMISTA, LÄSNÄOLOA JA VUOROVAIKUTUSTA PARHAIMMILLAAN

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää harrastelijamuusikoiden kokemuksia yhteissoittamisesta sekä sen merkityksistä, yhteyksistä ja vaikutuksista sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Aikaisempaa tutkimusta yhteissoittamisesta on vähän, ja se olikin yksi syy tämän aiheen valintaan. Tutkimus pyrki selvittämään, vaikuttaako yhdessä musisoiminen sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin sekä niiden kehittymiseen, ja millä tavoin. Mielenkiintoista on myös tutkia, miten ihmiset kuvailevat yhteissoittamisen kokemuksiaan.

Omat positiiviset kokemukseni yhteissoittamisesta muodostavat tutkimukselleni hypoteesin, että yhteissoittaminen vaikuttaa ja kehittää positiivisesti sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Haluan myös selvittää, millaisia vuorovaikutuksen elementtejä yhteissoittamiseen liittyy.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia merkityksiä yhteissoittamisella on ihmiselle?
2. Miten yhteissoittaminen vaikuttaa sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin?

Tutkimukseni tulokset olen esitellyt järjestyksessä tutkimuskysymysteni mukaan. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen haastatteluista nousseita yhteissoittamisen merkityksiä ja toisessa analyysiluvussa haastateltujen kokemia yhteissoittamisen vaikutuksia sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Lisäksi analyysissa kulkee jatkuvasti mukana kysymys siitä, millaista vuorovaikutusta yhteissoittotilanteissa tapahtuu. Fenomenologisen tutkimusotteen mukaisesti mielenkiintoni ei ole kohdistunut käsitysten ja kokemusten syihin vaan käsityksiin itsessään.

5.1 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston hankinta

Halusin tähän tutkimukseen haastatella erilaisista musiikkitaustoista tulevia ihmisiä. Kyselyyn sai vastata kuka tahansa aiheesta kiinnostunut ja yhteissoittokokemusta omaava henkilö. Lähetin haastattelupyyntöjä niin sähköpostitse kuin sosiaalisen median kanavissa. Lähetin haastattelukutsuja myös musiikkiopistojen- ja koulujen sähköpostilistoille, musiikinopettajille, yhteissoittoa harrastaville tuttavilleni sekä sosiaalisessa mediassa toimiviin erilaisiin muusikkojen ryhmiin. Keräsin vastauksia noin kahden kuukauden ajan helmikuusta huhtikuuhun 2017. Otin tutkimuksessani huomioon kaikki saamani vastaukset. Vastauksia sain yhteensä 21 kappaletta, joista 11 oli naisilta ja loput 10 miehiltä.

Minun oli tutkimusta tehdessäni jatkuvasti tiedostettava omien kokemusteni mahdollinen vaikutus tulosten läpikäyntiin. Olen itse harrastanut yhteissoittamista koko aikuisikäni (n. 15 vuotta), ja näin ollen minulla on myös omat kokemukseni yhteissoittamisen merkityksistä ja vaikutuksista sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin.

Koska tutkimuskohteena oli yhteissoittamisen koetut merkitykset, halusin toteuttaa tutkimuksen kirjallisena kyselynä (liite s. 65). Kyselyn saatetekstissä pyysin vastaajia kuvailemaan hyvin vapaamuotoisesti, mitä yhteissoittaminen heille merkitsee. Pyysin haastateltavia vastaamaan ainakin kysymyksiin: Miksi harrastat musiikkia yhdessä toisten kanssa? Mitä yhteissoittaminen sinulle antaa? Mitä se sinulle merkitsee? Kuvaile kokemuksiasi vuorovaikutuksesta yhteissoittotilanteessa. Kerro soittajien välisestä vuorovaikutuksesta omin sanoin. Oletko kokenut yhteissoittamisen vaikuttavan vuorovaikutustaitoihisi? Jos, niin millä tavoin? .

Laajoilla ja hieman tulkinnanvaraisillakin kysymyksillä sain haastateltavat kuvailemaan luovasti ja monisanaisesti kokemuksiaan yhteissoittamisesta. Pyytämällä vapaita kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä koin saavani parhaiten aineistoa siitä, miten haastateltavat todellisuudessa tutkimusaiheen kokevat ja miten he sitä kuvaavat.

Kysyin haastattelulomakkeessa taustatietoina haastateltavan iän, sukupuolen sekä kuinka kauan hän on harrastanut yhteissoittoa ja minkälaisissa kokoonpanoissa. Vastausten

perusteella jaottelin haastateltavat vielä karkeasti länsimaisen taidemusiikin ja populaarimusiikin harrastajiin. Olen koonnut haastateltavien taustatiedot alla olevaan taulukkoon. Minua kiinnostaa, onko näillä tekijöillä vaikutusta siihen, miten ihmiset kokevat yhteissoittamisen merkitykset ja vaikutukset itselleen.

Haastateltujen taustatiedot

	Nainen	Mies	Ikä	Populaari- musiikki	Länsimainen taidemusiikki	Alle 3 vuotta	3-10 vuotta	10-20 vuotta	Yli 20 vuotta
N1	x		24		x			x	
N2	x		21	x				x	
N3	x		27		x				
N4	x		29	x				x	
N5	x		26		x		x		
N6	x		37	x	x				x
N7	x		19	x			x		
N8	x		21	x			x		
N9	x		23		x			x	
N10	x		29	x				x	
N11	x		49	x				x	
M1		x	26	x			x		
M2		x	32	x					x
M3		x	35	x					
M4		x	35	x					x
M5		x	26	x				x	
M6		x	32	x				x	
M7		x	51	x					x
M8		x	44	x					x
M9		x	47	x				x	
M10		x	71	x					x

Yllätyin saamieni vastausten vähäisyydestä. Kyselypyyntöjä lähetin henkilökohtaisesti n. kolmellekymmenelle tutulleni ja lisäksi pyysin vapaaehtoisia isoista muusikoiden facebook-ryhmistä, joista oletin saavani enemmän vastauksia. Pohdin myöhemmin, koettiinko melko laajat kysymykset työläiksi vastata. Moni kyselyyn vastannut pohti vastauksissaan, että kysymysten laajuuden lisäksi oli ollut vaikeaa ymmärtää, mitä tarkoitetaan käsitteellä sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja miten ne näkyisivät omissa soittokokemuksissa. Tästä huolimatta vastaajat olivat käsittäneet kysymyksissä esiintyneet termit hyvin ja vastaukset olivat monipuolisia ja aihetta kuvaavia. Tämä kysymysteni vaatima syvälinen pohdinta on voinut kuitenkin olla syy siihen, miksi moni on jättänyt kyselyyn vastaamatta. Silti koen, että avoimilla ja laajoiksikin koetuilla kysymyksillä sain aineistoa nimenomaan kokemuksista – teksteistä huokui tunnetta, johon pystyi samaistumaan. Osa vastaajista oli kirjoittanut vastauksensa lyhyesti ja napakasti suoraan kysymysteni alle ja osa oli kirjoittanut usean sivun omaelämäkerrallisia tarinoita yhteissoittohistoriastaan.

Soittokokemusten pituudesta on huomioitava, että kyselyyn vastaajat olivat kaikki melko pitkään yhteissoittamista harrastaneita. Suurin osa oli harrastanut yhteismusisointia yli 10 vuotta, neljä kertoi yhteissoittoharrastuksensa kestäneen 3-10 vuotta. Vasta-alkajia (alle 3 vuotta kokemusta) ei kyselyyn vastanneissa ollut. Tämä voi johtua siitä, että kyselyyn vastasivat vain ne, jotka kokivat yhteissoittamisen itselleen merkitykselliseksi. Toisaalta se saattaa viitata myös siihen, että ne jotka ovat yhteissoittamisen pariin löytäneet, ovat myös harrastuksen säilyttäneet. Näin ollen voitaisiin jo lähtökohtaisesti olettaa, että tällaiset pitkään musisoineet vastaajat kokevat yhteissoittamisella olevan positiivisia merkityksiä ja tämä luonnollisesti näkyy heidän vastauksissaan.

Myös musiikkityylien välillä hajontaa ei juurikaan ollut. Suurin osa vastaajista oli populaarimusiikin puolelta, omien kuvaustensa mukaan ”bändisoittajia”. Vain viidellä vastaajista oli tausta taidemusiikin puolella ja he olivat kaikki naisia. Jatkossa olisi mielenkiintoista saada laajemmin eri musiikkityylien edustajilta kokemuksia tutkimusaiheestani.

5.2 Yhteissoittamisen merkityksiä

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää millaista vuorovaikutusta yhteissoittotilanteissa tapahtuu sekä minkälaisia merkityksiä yhteissoitolla ihmisille on. Mielenkiintoni kohdistui haastateltavien erilaisiin käsityksiin, kokemuksiin ja tapoihin kuvailla yhteissoittotilannetta ja siinä tapahtuvia prosesseja. Analyysiprosessin perusteella aineistosta hahmottui viisi merkityssuhdeteemaa, joita käsittelen seuraavissa alaluvuissa. Nämä teemat ovat yhteissoitosta saatu ilo, musiikillinen oppiminen, itsetunnon koheneminen, yhteisöllisyys sekä jaettu flow. Käsittelen kyselyssä saamiani haastatteluvastauksia näiden teemojen alla.

Halusin analyysissani esitellä ja korostaa haastateltavien omaa ääntä, jotta tutkimukseni tavoittaisi heidän kokemuksensa fenomenologisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti (Lehtomaa 2008,175). Keskeistä fenomenologisessa tutkimuksessa on kyky tavoittaa ja selvittää tutkittavaa ilmiötä sellaisena kuin se tutkittavalle ilmenee (emt.) Tästä syystä halusin sisällyttää analyysiin paljon esimerkkejä ja suoria lainauksia haastatteluista. Nimesin haastateltavat vastausten saapumisjärjestyksen ja ilmoitetun sukupuolen mukaan. Tekstissä olevien suorien lainausten nimitunnisteet ilmaisevat haastateltavan sukupuolen lisäksi haastateltavan iän (esim. N1, 24 = Nainen, ensimmäisenä saapunut vastaus, 24 vuotta).

5.2.1 Yhteissoitosta saatu ilo

Lähes kaikissa haastattelun vastauksissa painottui yhtenä tärkeänä yhteissoittamisen merkityksenä ja yhteissoiton pariin ajavana voimana siitä saatu ilo. Vastaajat kuvailivat positiivisesti yhteissoittamisesta saatuja tuntemuksia ja yleistä hyvää oloa. Vastaajat kertoivat lähes poikkeuksetta yhteissoiton olevan ensisijaisesti hauskaa ja iloa tuottavaa tekemistä.

Yhteissoittamisessa on sellaista fiilistä, jota on vaikea selittää. Siitä tulee hyvä mieli. (N9, 23)

Siitä saa virkeyttä, voimaa, pontevan askeleen, uusia ideoita muuallekin elämään, uusia ystäviä. (M8, 44)

Harrastan yhteissoittamista koska se on kivaa! Yhdessä soittaminen tuntuu energisoivalta ja stressiä lievittävältä toiminnalta. (M2, 32)

Yhteissoitosta saatua iloa kuvaavissa vastauksissa korostui ilon ja hauskuuden lisäksi sen tuoma energia. Musiikki saa ajattelemaan, sillä on terapeuttisia vaikutuksia, se kohottaa mielialaa ja auttaa purkamaan aggressioita, musiikki on ”elämän suola”, luettelevat myös Juvonen & Anttila (2006). Useat haastatteluun vastanneet kokivat yhteismusisoimisen arjesta vapautumisena. Yhteissoittotilanne on hetki, jolloin ei ajattele mitään muuta, on vain läsnä juuri siinä. Moni vastaaja käytti tässä yhteydessä sanaa ”henkireikä”, jonka koen tarkoittavan nimenomaan henkiselä hyvinvoinnille merkittävän tärkeänä vastapainona tavallisista arkielämän asioista.

Yksi merkittävä asia, jonka vuoksi yhdessä soittaminen on minulle tärkeää, on se, että harjoituksissa sekä keikoilla saa ajatukset pois kaikesta muusta. Tuolloin keskittyy vain ympärillä oleviin ihmisiin sekä itse soittamiseen. Murheet, jännitys, ahdistus, innostus, sekä muut arkielämän tunteet haihtuvat kun saa hetken aika olla osa porukkaa, jonka tarkoitus on tuottaa kaunista ja hienoa musiikkia yhdessä. (N10, 29)

Kuorossa laulaminen ei ole ollut minulle pelkkä harrastus vaan nimenomaan hetki pois arjesta. Yhdessä laulaminen on ollut minulle pysähtymistä tässä ja nyt hetkeen. Vaikka olisi ollut kuinka väsynyt ja jaksamaton ennen kuorotreenejä, yhdessälaulamisen jälkeen on aina ollut virkistynyt, rentoutunut ja voimaantunut. (N11, 49)

Haastatteluissa painottui nimenomaan kanssasoitajien merkitys koettuun hyvään oloon, yhteissoittamisen toimivuuteen ja hauskuuteen. Toisten kanssa soitettaessa koettiin erityistä tyytyväisyyttä ja saatiin sellaista henkistä pääomaa, mitä yksin soittaessa olisi mahdotonta

tavoittaa. Louhivuori (2009, 19) muistuttaa, että yhteissoittamisen tuomat ilon kokemukset yhteisestä tekemisestä ja yhteisesti saavutetuista tuloksista luovat jokaiselle ryhmän jäsenelle omaa sosiaalista pääomaa.

Toisinaan taas tuntee tietynlaista hekumaa kun kaikki tuntuu menevän nappiin; oma soitto luonnistuu hyvin ja koko ryhmä sointuu keskenään moitteettomasti. (N10, 29)

Musiikki mahdollistaa energian ja tunteiden siirtämisen kanssasoitajien kesken. Siitä tulee hyvä olo. (M8, 44)

Motivaattorina [yhteissoittamiselle] sisäinen oma musiikkiin liittyvä kokemuksellinen ilo yhdistettynä toisten kanssa koettuun yhdessä tekemisen riemuun. (M9, 47)

Yhteissoittamisessa koetun ilon ja hauskuuden runsaisiin kuvailuihin ei vaikuttanut vastaajan ikä, sukupuoli, musiikkityyli tai soittokokemuksen pituus. Tässä huomioitavaa on se, että lähes kaikki kyselyyni vastanneista olivat harrastaneet yhteissoittamista yli kymmenen vuoden ajan. Siispä onkin aivan selvää, että yksi motivaattori näin pitkän harrastuksen ylläpitämiseen on siitä saatu ilo. Positiiviset vaikutukset painottuvat varmasti vastauksissa erityisesti tästä syystä.

Vastaajista kuusi kertoi positiivisten kokemusten lisäksi myös vastakkaisia kokemuksia yhteissoittotilanteista. Yhteissoitosta saatuun iloon vaikuttaa se, jos yksi ryhmän jäsenistä tuo jollain tapaa negatiivisia tunteita soittotilanteeseen. Hankaliksi tilanteiksi koettiin ne, jos soittajien välillä oli henkilökohtaisia konflikteja, joku soittajista oli huonolla tuulella tai liian itsekkäällä toiminnalla esti soiton etenemistä ja kehittymistä. Myös virheiden suvaitsemattomuus kanssasoitajilta koettiin luonnollisestikin latistavan yhteisöön muuten tuomaa iloista tunnelmaa. Orkesterin tai kuoron johtajalla oli suuri merkitys yhteissoittotilanteen tunnelmaan: ilkeä kuoronjohtaja oli saanut yhden vastaajista jopa lopettamaan kuoroharrastuksensa.

Olennaista on kuitenkin se, että ilo ja hauska tekeminen mainittiin jokaisessa vastauksessa. Se että useimmilla vastaajista oli pitkä kokemus yhteissoittamisesta, voitaisiin nähdä myös seurauksena sen tuottamasta ilosta ja energiasta. Yhteissoittaminen on “henkireikä”, joka motivoi pysymään yhteissoittoharrastuksen parissa jopa vuosikymmeniä.

5.2.2 Musiikillinen oppiminen

Musiikillinen oppiminen nousi aineistosta yhtenä ehkä selkeimmistä yhteissoittamisen koetuista merkityksistä. Termillä ‘musiikillinen oppiminen’ tarkoitan tässä kaikkea musiikin tekemiseen ja soittamiseen liittyvää oppimista: oman soiton tai laulun kehittymistä sekä tekniikan ja tulkinnan parantumista, eli puhtaasti soitonopillisiin asioihin liittyvää kehittymistä.

Useissa vastauksissa korostui yhteissoittamisen tärkeys omien taitojen kehittymiselle. Muilta soittajilta opitaan ja saadaan inspiraatiota eri tavalla kuin yksin olisi mahdollista. Yksin soittaminen ja harjoittelemineen koettiin vastauksissa tylsäksi ja joskus myös haastavammaksi kuin yhteissoitto.

Pidän soittamisesta muiden kanssa, koska se on mukavampi tapa kehittää omaa soittoaan, verrattuna etydien ‘hinkkaamiseen’. Yhteissoitossa saa myös koko ajan vaikutteita/impulsseja toisilta ja soitto kehittyy yhdessä erilaisiin suuntiin. (N2, 21)

Yhteismusisoidessa voi kehittää myös omia taitojaan. Uuden musiikin luominen ja biisien uudelleenversioiminen yhdessä tekee musiikista kiinnostavampaa kuin yksin soittaminen. (M1, 21)

Yksin harjoitellessa vaatimustaso itseään kohtaan on useimmiten suuri. Omat virheet saattavat lannistaa ja jopa saada lopettamaan harjoittelun. Yhteissoittamisen positiivisena puolena koettiin juuri se, että omiin virheisiin ei kiinnittänyt huomiota ja rento meininki vei mukanaan. Monet kokivat yhteissoittamisen leppoisampana musiikin tekemisen muotona

kuin yksin harjoittelun. Vastauksissa näkyi selvä ero sen välillä, oliko haastateltava itse länsimaisen taidemusiikin vai populaarimusiikin harrastaja. Aineistosta kävi selväksi Louhivuorenkin (2009, 14) mainitsema länsimaiselle taidemusiikille ominaisen individualistisen soitonopiskelun ja virtuositeetin korostaminen, joka edellyttää korkeaa teknistä taitotasoa. Yhdessä soittaminen koettiin vapauttavaksi tällaisesta ”oikein soittamisen” -kulttuurista.

Tietynlainen ahdistus sekä ’pakko’ poistuivat ja soittamisesta tuli paljon rennompaa sekä mielisempää. Ei ollut enää pakko osata soittaa täydellisesti eikä pääasia/huomio ollut täydellisessä soittoasennossa. (N10, 29)

Yhdessä soittaessa pystyn paremmin keskittymään soiton tuomaan hyvään oloon ja meininkiin kuin yksin soittaessa, jolloin huomio kiinnittyy lähinnä virheisiin. (N2, 21)

Vähitellen olen oppinut irti soolosoittimen vaativuudesta bändisoittamiseen, jossa täytyykin edelliseen verrattuna tehdä uskomattoman vähän. (N6, 37)

Osa pohti vastauksissaan yhteissoittamisen tärkeyttä soittotaidon kehittämisessä etenkin silloin kun oma soitin on monofoninen (esim. puhaltimet). Harmonioiden löytämiselle ja oppimiselle on silloin välttämätöntä, että omaa instrumenttia pääsee soittamaan yhdessä muiden kanssa. Vastauksissa esiintyi myös muita pohdintoja siitä, miten tärkeää yhteissoittaminen on musiikin sävyjen, harmonioiden ja yhteisen soinnin oppimisessa.

Saxofonin ja puhaltimien kanssa yleisestikin yhdessä soittaminen on lähes välttämätöntä. Siten musiikkiin syntyy harmonisia sävyjä, joita ei yksin soittaessa saavuta. (M10, 71)

On upeaa rakentaa yhdessä sävelistä rakennelma, joka soi harmonisesti kauniisti ja kulkee parhaillaan kuin jokin virta. (M4, 35)

Aika nopeasti nimenomaan yhdessä laulamista tulikin uusi näkökulma ja haaste laulamiseksi. Miten hienoa olikaan, kun saimme yhdessä äänet kuulostamaan hienolta ja kauniisti soivilta. (N11, 49)

Yhdessä soittaminen koettiin useassa vastauksessa positiivisena haasteena omalle soitolle. Yhteisen sävelen löytäminen ei ollut mikään automaatio, vaan sen kerrottiin vaativan työtä ja pitkäjänteistä harjoittelua. Näistä haasteista ylipääseminen yhdessä soittoporukan kanssa koettiin voimaannuttavaksi tunteeksi, jota ei muuten voi saavuttaa.

Yhdessä soittaminen haastaa oman musiikillisen osaamisen. Toisaalta yhteissoittaminen mahdollistaa oppimista ja kehittymistä tavalla, johon yksin soittaen ei ole mahdollisuutta. (M9, 47)

Yhdessä soittaessa on opittava selviytymään hankaluuksista - jos tulee virheitä, jatketaanko vaan, ja missä vaiheessa stopataan kokonaan ja otetaan alusta? (N5, 26)

Itseään parempien soittajien kanssa soittaminen on myös kehittänyt soittotaitojani todella paljon ja se antaa motivaatiota omalle harjoittelulle. (N2, 21)

Yhdessä soittaminen tuo sähköä ja yllätyksiä soittamiseen. Se haastaa myös taitojen ja asenteen kehittymiseen. Tulee soitettua sellaista mitä ei yksin soittaisi. (M7, 51)

Näistä kokemuksista nähdään, että moni vastaaja koki yhteissoittamisen melkein päältä välttämättömyydeksi, jotta oman soittimen hallinta ja osaaminen kehittyisivät. Yhteismusisoidessa tulee vastaan tilanteita, joista on selvittävä yhdessä sekä verbaalisesti että non-verbaalisesti soiton kautta. Toisaalta joskus on vain pysyttävä muun yhtyeen tai orkesterin mukana, mukauduttava omalla soittimellaan yhteissoittoon nopeasti ja

intuitiivisesti. Tämä kehittää oman soittimen hallintaa ja sellaista harmonian ymmärrystä, mitä voi olla vaikea saavuttaa yksin harjoittelemalla.

5.2.3 Itsetunnon koheneminen

Haastatteluun vastanneet kokivat yhteissoittamisen antavan aivan erityistä henkistä pääomaa, itsevarmuutta sosiaalisissa tilanteissa sekä rohkeutta elämän eri osa-alueilla. Eräs vastaaja kuvailikin hyvin yhteissoiton merkittävyyttä itselleen: “yhteissoittaminen on osa persoonaani, enemmän kuin pelkkä elämäntapa” (M8, 44). Haastateltavien vastauksista voidaan nähdä, että yhdessä musisoimisen merkitys itsetunnolle ja sen kasvuille on tärkeä. Itsetunnon luokittelin yhdeksi viidestä isosta kategoriasta analyysissäni.

Rohkeus näkyi mainittavana itsetunnon osa-alueena haastatteluvastauksissa. Moni mainitsi olleensa luonteeltaan ujo tai arkaileva, mutta yhteissoittamisen myötä saanut rohkeutta toimia erilaisissa tilanteissa, myös muualla kuin yhteissoittamisessa. Yhteissoitosta saadun rohkeuden voitaisiin siis ajatella siirtyvän myös muihin elämän osa-alueisiin positiivisena voimavarana.

Koen, että kun aloitin kuorossa laulamisen olin ujo ja arka: ‘takarivin laulaja’. Yllättävän nopeasti rohkeutta alkoi tulla lisää (N11, 49)

Soittaessa tämä ujous ei kuitenkaan häirinnyt, ja soittaessa muiden kanssa osasin heittäytyä ja antaa itsestäni. (N1, 24)

Minusta tuntuu, että yhteissoittaminen on tehnyt minusta sosiaalisemman ja ehkä myös rohkeamman. (M4, 35)

Turvallisessa soittoporukassa moni sanoi pystyvänsä heittäytymään paremmin soittamiseen kuin yksin. Tällöin myös paineet omasta suoriutumisesta unohtuivat ja pystyi “antamaan vain mennä”. Monet jotka kokivat muuten elämässään olevan ujoja tai arkoja sosiaalisissa tilanteissa, kokivat voivansa olla enemmän oma itsensä soiton kautta. Yhteissoittamisen

kautta siirtyi myös rohkeutta muuhun sosiaalisuuteen ryhmässä. Itse koen monen vastaajan tavoin, että etenkin tutussa porukassa soittaessa ujous omasta soitosta unohtuu. Mielenkiintoista oli muutamassa vastauksessa kerrottu tapaus, jossa vastaaja on mennyt aivan uuteen yhteissoittotilanteeseen (musiikkileirit, -kurssit), jossa kanssasoitajat eivät ole entuudesta tuttuja. Eräässä kertomuksessa muut soittajat olivat olleet vastaajan omaa tasoa parempia soittajia, ja vastaaja oli kokenut selvästi alemmuuden tunnetta ja epäillyt kykenevyyttään “pysyä perässä” muiden soitossa. Vaikka vastaaja oli soiton aikana nolostellut omaa huonommuttaaan, myös tässä tilanteessa hän oli kokenut rohkeuden lisääntyneen heti kun yhteissoitto on alkanut ja sen jälkeen helpottaneen muutenkin. Yhteisen sävelen löytäminen vaikuttaa olevan tehokas tapa lievittää jännitteitä ja madaltaa kynnystä vuorovaikutukseen jännittävissäkin sosiaalisissa tilanteissa.

Itsetunnolle merkityksellistä on myös ryhmään kuulumisen ja oman merkityksellisyyden tunne. Vastaajat kuvasivat yhteissoiton opettavan ottamaan nopeastikin huomioon erilaisia ihmisiä, myös vieraita soittokavereita. Moni kuvasi vastauksissaan, että yhteissoittaessa on nopeasti löydettävä “yhteinen sävel”, oli kyseessä sitten tutut tai tuntemattomat soittokaverit. Kaikki haluavat lopputuloksen onnistuvan eli saamaan soiton kuulostamaan hyvältä. Tällöin kukaan ei voi keskittyä vai omaan soittoonsa, vaan on kuunneltava muita ja mukautettava oma soitto kokonaisuuteen. Yhteenkuuluvuuden tunne on ikäänkuin synnyttävä nopeastikin jopa vieraiden soittajien välille, jotta yhteissoitto onnistuisi.

Vieraiden ihmisten kanssa toimiminen on myös muuttunut: koen pystyväni toimimaan entistä paremmin erilaisten ihmisten kanssa juurikin siitä syystä, että bändissä täytyy kyetä toimimaan erilaisten ihmisten kanssa hyvinkin lyhyessä - tai pitkässä ajassa. (N7, 19)

Lyhyesti tiivistettynä yhteissoitossa tuntee olevansa tervetullut. En tiedä onko se näin joka puolella ja kaikissa ryhmissä mutta itse ainakin olen löytänyt ryhmän, joka hyväksyy minut omana itsenäni ja tunnen kuuluvani joukkoon. (N10, 29)

Parasta on ymmärtää, että itse voi rakentaa kokonaisuutta tekemällä jotain ihan pientä. (M3, 35)

Kyselyyn vastanneille oli tärkeää oma tunne siitä, että kuuluu johonkin isompaan joukkoon ja on sen merkityksellinen osa. Sintonen (2012, 40-42) sanoo, että kuulumisen tunne lisää motivaatiota olla vuorovaikutuksessa, joka on perusta oppimiselle, joka taas puolestaan mahdollistuu turvallisessa vuorovaikutuksessa.

Lähes kaikilla vastaajista oli ainoastaan positiivisia kokemuksia yhteissoiton itsetuntoa kohottavista vaikutuksista. Joissain vastauksissa kerrottiin kuitenkin kuinka huonosti toimiva soittoporukka voi myös lannistaa ja jopa saada oman soittomotivaation loppumaan. Eräässä vastauksessa taidemusiikkitaustainen henkilö oli kokenut osan yhteissoittokokemuksistaan erittäin negatiivisina. Tähän vaikutti eniten ryhmän jäsenten välinen kilpailu. Vastaaja kertoo, että kun jokainen soittaja yritti orkesterissa korostaa omia taitojaan ja kuulua mahdollisimman paljon muiden yli, unohtui soitosta täysin yhteisen soinnin hakeminen ja myös toisten soittajien tukeminen vaikeissa tilanteissa. Tälläkin vastaajalla oli myös muiden kuvausten kaltaisia hyviä kokemuksia yhteissoitosta. Se että negatiivisia kokemuksia esiintyi vastauksissa vähän, kertoo myös siitä minkälaiset ihmiset ylipäättään vastasivat kyselyyni. Oletettavasti ne joilla on hyviä kokemuksia yhteissoittamisesta ja ovat siitä innostuneita, ovat herkemmin lähteneet vastaamaan kyselyyn. Vastausten positiivinen sävy painottuu ainakin osittain siksi.

5.2.4 Yhteisöllisyys

Ainoastaan yksi teema esiintyi kaikkien haastateltujen vastauksissa: yhteisöllisyys. Tähän kategoriaan kuuluvien kommenttien määrä oli ehdottomasti kaikista suurin verrattuna muihin teemoihin. Sosiaalinen pääoma eli yhteisöllisyys on aineeton hyödyke, ja vain ihmisryhmä, yhteisö, kansa tai kansoja leimaava yhtenäiskulttuuri voi toimia sosiaalisen pääoman alustana (Hyypä 2005, 25). Huomasin, että yhteisöllisyys-käsitteen alle muodostui useita alakategorioita, liittyen muun muassa ystävien saamiseen, ajatusten ja soiton jakamiseen, 'osana isompaa' -olemiseen, uusiin ihmisiin tutustumiseen ja tasa-

arvoon. Halusin kuitenkin käsitellä näitä teemoja yhdessä, sillä koin aiheiden liittyvän yhteisöllisyyden eri muotoihin. Yhden teeman päädyin hienoisen erilaisuutensa vuoksi erottamaan omaksi luvukseen, jolle annoin nimen “jaettu flow” (luku 5.2.5).

Ystävät ja uusien ihmisten tapaaminen olivat selkeimmin aineistosta nousseita motivaatiotekijöitä yhteissoitolle. Uusiin ihmisiin tutustuminen koettiin helpoksi, kun kaikilla oli mielessä sama tavoite: onnistunut yhteismusisointi. Tunnelma yhteissoittotilanteissa oli useimmiten rento heti alusta alkaen ja uudetkin tuttavuudet kannustivat ja rohkaisivat soittoon.

Valtavan tärkeässä roolissa on myös yhteissoiton ja erilaisten yhtyetoiminnan mukanaan tuoma sosiaalinen vaikutus, uusien ihmisten tapaaminen. (M2, 32)

Erilaisissa soittoporukoissa on päässyt myös tapaamaan uusia ihmisiä ja saanut sitä kautta uusia tuttavuuksia sekä ystäviä elämään. (N19, 29)

Yhteisölliset merkitykset jäsentyvät, toistuvat ja rikastuvat yhteismusiikillisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Osallisuus ja jakaminen mahdollistavat luovien yhteisöjen syntymisen (Sintonen 2012, 18). Vasta toistensa kanssa ryhmän jäsenet tulevat osallisiksi musiikista. Yhdessä soitettaessa koettiin jotain sellaista yhteyttä muiden kanssa, jota ei yksin soittaessa voinut tavoittaa. Yhteisöllisyys nähtiin yhtenä tärkeänä soittomotivaatiota ylläpitävistä tekijöistä.

Musiikin soittaminen ja harrastaminen yhdessä on ollut minulle aina musiikissa mieleisintä. En koskaan tykännyt harjoitella tai esiintyä yksin, vaan musiikin harrastamisen parissa minut piti nimenomaan yhdessä tekeminen. (N9, 23)

En ollut lainkaan motivoitunut soittotunneillakävijä tai kotona harjoittelija, soitin selloa nyt ajateltuna vain yhteissoittoa varten. (N5, 26)

Luottamuksen muodostuminen soittajien välillä nähtiin tärkeänä yhteissoittamisen onnistumiselle. Aalto (2002, 12) painottaa, että toteutuva turvallisuuden tunne on ryhmän toimivuuden perusta. Haastatteluvastauksissa kerrottiin, että turvallisessa soittoporukassa tunnelma oli rento ja rohkaisi näyttämään omaa osaamistaan. Aineistossa mainitut herkkyyt, itsestään antaminen ja haavoittuvaisuus vaativat kaikki luottamusta. Luottamukseen soittajien välillä liittyi toisten kuunteleminen, rohkaiseminen sekä se että ketään ei nolata tai pilkata, vaan pidetään yhtä ja ollaan valmiita auttamaan toisia.

Yhteissoitossa pidetään yhtä ja ollaan valmiita auttamaan toisia. (N10, 29)

Minusta on hienoa soittaa porukassa, jossa tiedän kaikkien haluavan koko kokoonpanon onnistuvan, ja kaikki ovat paikalla nimenomaan yhteissoittaakseen. (N1, 24)

Se (yhteissoittaminen) kasvattaa myös luottamusta antaa ohjat muiden käsiin. (N4, 29)

Vaikka uusien ihmisten tapaaminen koettiin yhdeksi yhteismusisoinnin parhaimmista puolista, läheisten ystävien kanssa soitto mainittiin vastauksissa useasti. Vastauksissa korostui erityisesti se, että yhteissoittaminen syventää ystävyys-suhteita. Eräs vastaaja kuvaili erityisen hyvin yhteissoiton ja ystävyys-yhteyttä kirjoittaessaan, että ihmissuhde voi syventyä soittamalla ja toisaalta hyvä ihmissuhde voi näkyä soitossa. Ystävien kanssa soittaminen koettiin helpommaksi ja vielä rennommaksi kuin ihan uusien tuttavuuksien kanssa. Luottamus soittajien välillä ja turvallisuus mainittiin yhdeksi tärkeäksi tekijäksi ryhmän toiminnan kannalta. Kuten Aalto (2002, 12) toteaa, ryhmän turvallisuutta lisää syvenevä vuorovaikutus oman itsen kanssa sekä ryhmäläisten välillä kehittyvä rakentava vuorovaikutus. Samassa ryhmässä soittamiseen motivoi juuri soittajien ”hitsautuminen” ja yhdessä kehittyminen pitkän ajan kuluessa. Pitkään yhdessä soittaneista oli myös jäänyt elämänmittaisia ystävyys-suhteita.

Etenkin kun on soittanut saman ryhmän kanssa vuosia on vuorovaikutus hiljalleen hioutunut sujuvaksi ja sen kehityksen huomaaminen ja seuraaminen tuntuu hyvältä. (N4, 29)

Katseilla ja omalla soitolla voi hyvin vaikuttaa siihen mitä muut soittavat, ja huomaa eron soittaako tuttujen vai tuntemattomien kanssa. (N2, 21)

Mikään ei voita sitä fiilistä, jonka saa hyvien ystävien kanssa soittamisesta silloin kun tuntuu, että koko yhtye on sisällä musiikissa ja kommunikoi. Se on jakamista, läsnäoloa ja vuorovaikutusta parhaimmillaan. (N2, 29)

Haastatteluissa mainittiin useasti joukkoon kuulumisen merkitys. Yhdessä musisoiminen vahvisti erityistä yhteisöllisyyden ja yhteisön tunnetta, mutta myös oman merkityksellisyyden tunnetta. Saarikallion (2009, 225) mukaan musiikilla on selviä yhteisöllisiä ja sosiaalistavia vaikutuksia: musiikki luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kun tällainen me-henki vaikuttaa ryhmässä, se lisää omien joukkoon kuulumisen tunnetta (Hyyppä 2005, 25.) Yksilön panos ryhmän tuotokseen saa yhteissoitossa suuren painoarvon: yksinkertaisilta vaikuttavat melodiat, rytmit ja harmoniat muodostavat yhteisesti soitettaessa mitä monimutkaisempia kudoksia (Louhivuori 2009, 13). Jo hyvin pienellä musiikillisella panoksella koettiin olevan suuri merkitys kokonaisuuden luomisessa ja lopputuloksessa. Tämä vahvisti yhteenkuuluvuuden tunnetta erityisellä tavalla. Se tarkoittaa, että jokaisella on roolinsa ja paikkansa ryhmässä, ja jokaisen panos on yhtä tärkeä halutun lopputuloksen saavuttamiseksi.

Yhteissoittamisessa jokainen on tärkeä ja antaa osansa yhteiselle kokemukselle. (N4, 29)

Yhteissoitossa kaikki ovat kuitenkin vain kokonaisuuden osia. (M2, 32)

Kun onnistuu omalla panoksellaan luomaan yhteissoitolle hyvää soundia ja sooloissa miellyttävää melodisuutta, musiikin merkitys kiteytyy jokaiseen soittajaan. (M10, 71)

Yhteisöllisyyteen ja sen kokemiseen liittyy myös tasa-arvo. Moni vastaaja koki yhteissoittotilanteet kannustavina myös tasavertaisuuden vuoksi. Haastateltavat kuvailivat, ettei yhdessä soittaessa tarvinnut pelätä tulla kohdelluksi epätasa-arvoisesti niin ulkomusiikillisten kuin musiikillisten seikkojenkaan vuoksi. Omaa ikää, sukupuolta, taustaa, kieltä, ulkonäköä tai kulttuuritaustaa ei tarvinnut jännittää yhteissoittaessa. Erilaisuuden kohtaaminen nähtiin yhtenä positiivisena 'sivutuotteena' eri yhtyeissä soittamiselle. Kaikkonen (2006, 73) ihmettelee, miten vähän yhteissoittoa käytetään esimerkiksi koululuokissa: kun erilaiset oppijat saataisiin samaan luokkaan musisoimaan voisi yhteissoittokokemuksesta syntyä moninaisuuden rikkautta, diversiteettiä, jolla olisi parhaimmillaan positiivisia vaikutuksia koko yhteisöön.

Itse en ole ainakaan omissa kokemuksissani huomannut sellaista, että toista soittajaa kohdeltaisiin eri tavalla kuin jotain toista. Tilanteissa ollaan yksi yhtenäinen joukko, eikä kasa yksilöitä. (N8, 21)

Yhdessä (yhtyeessä) olin ainoa suomenkielinen, mutta vuorovaikutus pelasi erittäin hyvin kuitenkin. (N7, 19)

Ehkä konkreettisin vaikutus on sen sisäinen ymmärtäminen, että voimme olla hyvinkin erilaisin taustoin luontevasti toistemme kanssa tekemisissä, avaten samalla itseni tavalla, jota en heidän kanssaan välttämättä muissa yhteyksissä tekisi. (M9, 47)

Soittaminen yhdessä on vapautumista sosiaalisista totutuista rooleista, monipuolisempaa tutustumista toisiin ihmisiin. Ennakkoluulotonta yhdessäoloa. (N6, 37)

Vaikka monet vastaajat kuvailivat tasa-arvon ja tasavertaisuuden toteutuvan useimmiten hyvin yhteissoittotilanteessa, myös kolme poikkeusta löytyi. Näillä henkilöillä oli kokemuksia sekä populaari- että länsimaisen taidemusiikin kokoonpanoista. He kokivat,

että yhteisöllisyyden kehittymistä oli joissain yhteissoittotilanteissa haitannut erityisesti itsensä ulkopuoliseksi kokeminen. Kuvailuissa vastaajat olivat kokeneet ulkopuolisuutta johtuen nuoresta iästä, ulkopaikkakuntalaisuudesta tai eri sukupuolesta. Vuorovaikutuksen ja yhteyden puuttuminen sekä tunne siitä, ettei hyväksytty osaksi ryhmää tai otettu tosissaan, vaikuttivat ulkopuolisuuden kokemukseen.

Soittaminen yhdessä voi olla vapautumista totutuista sosiaalisista rooleista. Yhteissoittokokemuksista saadut yhteisöt ja ystävät levittäytyvät musiikkikokemusten ulkopuolelle ja tulevat osaksi soittajan minuutta. Hitsautuminen ja yhdessä soittajina kasvaminen koettiin yhdeksi suurimmista motivaattoreista harrastaa soittamista. Kaikkonen (2006, 73) toteaa, että yhteisöllisyyden kokemuksella ja sosiaalisuuteen kasvulla on helppo perustella yhteissoiton merkityksellisyyttä. Aineiston perusteella oman merkityksellisyyden kokeminen ryhmän kautta voidaan saavuttaa nopeastikin yhteismusisoitaessa.

5.2.5 Jaettu flow

Yhteisöllisyyden kategoriaa käsitellessäni alkoi yhteisön ja ystävien teemojen joukosta erottua yksi hieman erilainen yhteissoiton merkityssuhdeverkosto. Irroitin nämä vastaukset yhteisöllisyys-kategoriasta ja huomasin niitä yhdistävän tietynlainen mystisen yhteyden kuvaaminen. Tähän liittyi kehoallista ja sanatonta viestintää, kuuntelemista, yhdessä tuntemista ja tunteiden jakamista. Monessa vastauksessa oli käytetty sanaa 'virtaus' kuvaamaan musisoidessa kollektiivisesti koettua tunnetilaa ja siinä elämistä yhdessä musiikin mukaan. Annoin tälle kategorialle nimeksi 'jaettu flow', koska se kuvaa luovuuden ja oppimisen spontaania virtausta, joka yhteismusisoidessa jaetaan sanattomasti, tunnetasolla soittajien kesken.

Jaettu flow sisälsi kuvailuja musiikista kommunikaatiovälineenä, musiikin kielestä, sanattomasta viestinnästä ja kehonkielestä. Yhteissoittaminen nähtiin vuorovaikutuksellisenä keskusteluna. Yhteissoittoprosessissa ryhmän jäsenet keskustelivat niin sanallisesti kuin musiikin keinoin. Vastauksissa näkyy Bojner-Horwitzin ja Bojnerin (2005, 44-45) ajatus siitä, että soittajat täydentävät yhteissoiton lopputulosta omilla ajatuksillaan. Verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän joustava käyttö

yhteissoittotilanteessa näkyi myös haastatteluissa. Lehtonen (1996, 37) mainitsee musiikin avulla välitettyjen merkitysten olevan sisällöllisesti joustavampia ja sisältävän enemmän tulkintamahdollisuuksia kuin puhuttu kieli. Vastaajat kuvailivat yhteissoittotilanteessa tapahtuvaan keskusteluun kuuluvan sanallista keskustelua musiikista, mutta myös soitettaessa tapahtuvaa sanatonta keskustelua. Tällöin keskustelun mekanismit nähtiin selvästi erilaisina kuin sanallisessa keskustelussa.

Yhdessä soittaessa soittajat kommunikoivat universaalilla kielellä, joka ei olisi mahdollista millään muulla tavalla. (M5, 26)

Yhteissoittaminen on erilainen tapa olla yhdessä, ei keskustelua sanoilla eikä totutuilla puheenvuoroilla. (N6, 37)

Kuuntelemisen taito nähtiin tärkeänä yhteissoittamisen onnistumisen kannalta. Louhivuori (2009, 16) kertoo ryhmäopetusta harjoittavien musiikkikasvattajien huomanneen käytännön työn yhteydessä musiikkiharrastuksen sosiaalistavan vaikutuksen. Hän (ems.) mainitsee ryhmässä soittamisen vaativan juuri erityisesti kykyä kuunnella toisia ja sopeuttaa oma soitto tai laulu muiden musisointiin.

Tärkeintä on kuunnella muita. Jotta voi menestyksekkäästi osallistua yhteissoittamiseen pitää osata kuunnella mitä muut soittavat ja mukautua siihen omien taitojen ja näkemyksen mukaan. (M2, 32)

Yhteissoitossa ja -laulussa kukaan ei voi lähteä sooloilemaan. Toisia pitää siis kuunnella. (N3, 27)

Vastaukset sisälsivät paljon kuvailuja ruumiinkielestä, kehon rytmillisyydestä, katseista ja nyökkäyksistä, joita yhteissoittaessa käytetään. Musiikin kielellä soittajat viestivät sekä tietoisesti että tiedostamatta. Nämä musiikin- ja ruumiinkielellä välitetyt viestit vaikuttivat sisältävän runsaasti merkityksiä, joita vain ryhmässä osallisena oleva pystyi tulkitsemaan. Ruumiinkieli ja katseet vaikuttivat myös haastatteluvastausten perusteella olevan tärkeässä

asemassa, kun musiikkia eletään yhdessä musisoiden. Yhteinen pulssin kehollinen myötäily koettiin tärkeäksi kommunikaatiotavaksi silloin, kun sanoja ei voinut käyttää. Tähän vaikutti myös soittajien tuttuus: mitä pidempään oltiin soitettu yhdessä, sitä helpompaa oli tulkita kanssasoitajan kehollista viestintää.

Soittamisen aikana vuorovaikutus on vaistonvaraista tukeutuen hyvin paljon siihen, kuinka paljon soittajat ovat yhdessä soittaneet. Pienet ilmeet, nyökkäykset ja ennen kaikkea soittamalla tehdyt vihjeet, painotukset jne. ohjaavat soittoa, biisiä ja sen välittämää fiilistä. (M8, 44)

Kun pieni nyökkäys tai katse toiselle soittajalle, mitä seuraavaksi pitäisi tapahtua ja sitten niin tapahtuu, tulee osalliseksi sellaista yhteydestä muihin ihmisiin, mitä ei teknisesti ottaen pitäisi edes olla olemassa. (M10, 71)

Konkreettisena esimerkkinä esim. soittajien yhteinen kehonkieli, se että soitettaessa ihan vain muita katsomalla osaat päätellä missä mennään. Se että kaikki 'elää' soitettavaa musiikkia samalla lailla. (N1, 24)

Kehollisuuden ja kehonkieleen yhdistyi kuvailut yhteissoitossa tapahtuvan vuorovaikutuksen sanattomuudesta. Musiikki ja yhteismusisointi ovat vuorovaikutusta, jossa merkkejä voidaan välittää, vastaanottaa ja tulkita sanattomasti. Sekä kielessä että musiikissa täytyy ensin kyetä vastaanottamaan ja käsittelemään viestiä, ennen kuin sitä pystyy itse tuottamaan (Alopaeus-Laurinsalo & Ojanen 1998, 8). Sanaton viestintä koettiin vastauksissa vapauttavana kommunikaatiotapana, sillä se ei sitonut soittajia termeihin tai puhuttuun kieleen. Puhuttu kieli nähtiin paljon rajallisempaa tapana viestiä kuin yhteissoitossa tapahtuva nonverbaalinen viestintä. Vastauksista kumpusi Lehtosenkin (1996, 36) kuvaama musiikin kielellä tapahtuva sanaton vuoropuhelu. Tämä on kommunikaatioprosessiksi, jossa ihmisten sisäiset maailmat kohtaavat ja kommunikoivat toistensa kanssa musiikin välityksellä. Soivien osapuolien henkilökohtainen ajallisuus yhdistyy ”yhteisesti koetuksi pulssiksi”, empatian kokemukseksi. (Ems.)

Ei tarvitse selitellä kaikkia ajatuksia, vaan osaa tulkita mihin joku muu on soittotilanteessa menossa ja reagoida siihen. Joskus riittää pelkkä kuunteleminen, joskus katsekontakti, eleet. (N4, 29)

...(yhteissoittaessa oppii) toisaalta myös ilmaisemaan itseään ja kommunikoimaan sellaisia asioita joiden kommunikoimiseen sanat ja teksti eivät itsellä riitä. (M2, 32)

Yhteissoittamisessa koettu vapaus ja tilanteeseen heittäytyminen näkyi aineistossa merkittävänä motivaattorina yhteissoitolle. Tietoisuus siitä että on riippuvainen toisista soittajista ja toisaalta luottamus heihin, teki ikään kuin helpoksi heittäytyä yhdessä tuotetun soinnin ja musiikillisen virran vietäväksi. Sintonen (2012) kuvailee musiikillista ”jammailua” tässä ja nyt -hetkessä elämiseksi ja eläytymiseksi, musiikin eteenpäin virtaavaan energiaan tarttumiseksi. Musiikkia luodaan sen edetessä, siihen lisätään tuttua, uutta ja improvisoitua. (Emt. 40). Tunnetasolla tällainen tilanne koettiin herkäksi. Yhteissoittaminen mahdollisti kuitenkin viestimisen sellaisella tavalla, jota emme käyttäisi ollessamme muutoin tekemisissä keskenämme.

Yhteissoittaminen on parhaimmillaan flow-tila, jossa toisten kuuntelu ja oma soitto virtaavat yhteen. (M7, 51)

Yhteissoittaminen on vapaata ideoiden virtaa, jossa oma soitto riippuu pitkälti muiden soittajien soitosta ja toisinpäin. (M2, 32)

Että sikäli yhteissoittotilanne on myös hyvin hienotunteinen - iso tunneilmaisuus on mahdollista koska olemme aidosti musiikin äärellä emmekä minkään muun. (M9, 47)

Jaetun flow’n teemaan liittyi myös kuvailut yhteyden kokemuksesta toisten ihmisten kanssa. Tällaisen mystisen yhteyden pystyi saavuttamaan niin tuttuja kuin vieraidenkin soittajien kanssa. Vastauksissa kaikui Saarikallion (2009, 222) tärkeänä pitämä musiikin kyky koskettaa ja tuottaa tunnekokemuksia. Yhteissoittotilanteessa sanattomasti syntyvä

yhteyden kokemus vahvisti joukkoon kuulumisen tunnetta ja luottamusta, ja toi tunteen siitä, että olemme kaikki osa jotain suurempaa.

Samassa veneessä toistemme varassa, sitä oppii luottamaan toisiin. Kokemus sellaisesta yhteisyydestä toisten kanssa, jota onkin vaikea verbaalisesti avata. (N6, 37)

Oman maailmankuvan avartaminen yhteyden kautta ovat usein jopa tärkeämpiä kuin se itse musiikki. (M2, 32)

Yhteissoittotilanteessa jokaiselle löytyy rooli, niin ettei siitä tarvitse välttämättä sanallisesti erikseen sopia. Yhteyden kokemus muodostuu siitä, että jakaa jotain hienoa ja herkkääkin toisten kanssa, antaa itsestään ja myös saa muilta. Haastatteluista kumpuava mystinen yhteyden kokemus voisi olla verrannollinen Hyypän (2005, 25) mainitsemaan me-henkeen. Me-henki vaikuttaa ihmisryhmissä siten, etteivät yksittäiset ihmiset sitä välttämättä tiedosta ja kuitenkin useissa tutkimuksissa sillä on todettu oleva hyvinvointia lisääviä vaikutuksia (emt. 25 ja 60-61). Yhteisessä pulssissa liikkuminen ja musiikin muotoutuminen hetkessä saa aikaan yhteisesti koetun flow-tilan, jossa jokainen on osa suurempaa kokonaisuutta ja jossa yhteinen tunne jaetaan sanattomasti.

5.3 Yhteissoittaminen vuorovaikutustaitoja kehittämässä

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää vastaajien kokemuksia siitä, vaikuttaako yhteissoittoharrastus sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin ja miten. Vuorovaikutusta tapahtuu kaikissa sosiaalisissa yhteisöissä ja tapahtumissa, myös yhteissoittotilanteessa. Tämä vuorovaikutus on monitasoista ja monimerkityksistä. Bojner-Horwitz ja Bojner (2005, 44-45) toteavat, että musiikki voi parantaa ryhmän keskinäistä vuorovaikutusta yhteisten musiikillisten kokemusten sekä osallistumisen kautta. Löydettyäni viisi aikaisemmin esittelemääni merkityssuhdeteemaa, aloin etsimään aineistosta erityisiä mainintoja juuri yhteissoitossa tapahtuvasta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta.

Keräämässäni aineistossa oli selvästi löydettävissä sekä Aallon (2002, 7) että Kauppihan (2007, 170) luettelemia sosiaalisten vuorovaikutustaitojen osa-alueita. Aallon (2002, 7) vuorovaikutustaitojen osa-alueissa korostuu oman analyysini teemoista erityisesti itsetunnon koheneminen ja yhteisöllisyyteen liittyvät taidot. Hän (ems.) luettelee tärkeimmiksi vuorovaikutustaidoiksi vuorovaikutuksen itsen kanssa, eri mieltä olemisen taidon, oman virheen myöntämisen, korjaavan palautteen antamisen, korjaavan palauteen vastaanottamisen sekä myönteisen palautteen antamisen ja vastaanottamisen. Kauppila (2007, 170) taas kokoaa sosiaalisen vuorovaikutustaidon kehittämisen sisältöalueiksi kymmenen taitoaluetta: sosiaalisen kyvykkyyden, yhteistoimintakyvyn, neuvottelutaidot, luovuuden, esiintymistaidon, avoimuuden, viestintätaidon, sosiaalisen havaitsemisen, sosiaalisen herkkyyden sekä empatian kehittämisen. Nämä sisältöalueet näkyivät tutkimukseni vastauksissa erityisesti liittyen yhteisöllisyyteen ja jaetun flow'n tilaan. Vastaajat kokivat myös kehittyneensä näissä eri osa-alueissa alettuaan harrastaa yhteismusisointia.

Yhteissoitto edellyttää toisten ihmisten huomioon ottamisen lisäksi yhteisiä pelisääntöjä (Louhivuori 2009, 19). Yhteissoittotilanteessa tärkeäksi vastaajat kokivat neuvottelutaidot, joiden avulla yhteiset pelisäännöt luodaan. Nämä pelisäännöt ovat yhteissoitossa joustavia, niitä luodaan sekä verbaalisesti että nonverbaalisesti yhteissoittotilanteessa, ja ne saattavat muuttua yhteismusisoinnin edetessä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä (ems.).

Ristiriitojen välttäminen ja kompromissien tekeminen nähtiin oleellisena osana sekä soiton välissä tapahtuvaa että soitettaessa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Neuvottelutaitojen koettiin parantuneen myös jokapäiväisissä tilanteissa yhteissoittamisen ansiosta.

Olen oppinut diplomaattisemmaksi. Minulla on musiikista vahvoja mielipiteitä ja yhteistä säveltä etsiessä eriävät mielipiteet on pitänyt sovittaa yhteen. (M6, 32)

Koen, että yhteissoittamisen myötä olen tullut paremmaksi hyväksymään kompromisseja, että aina ei tarvitse saada omaa tahtoa läpi ja sen jopa helpottavaa, jaettua vastuuta. On oppinut kuuntelemaan paremmin toisia ja

toisten ehdotuksia ja näkökulmia ja hyväksymään ratkaisuja, joista itse ei olisi aina samaa mieltä ja silti työskentelemään niiden eteen. (N4, 29)

Vastauksissa moni vertasi yhteissoittamista keskusteluun. Keskustelussa kerrotaan omia ja kuunnellaan toisten ideoita. Ideat on sovitettava yhteen, ja joskus on joustettava omista mielipiteistä yhteisen onnistumisen eteen. Yhteissoittaminen nähtiin ongelmanrataisutilanteena, jossa hankaluuksista on opittava selviytymään nopeastikin soiton edetessä. Eräs vastaajista kuvaili yhteissoiton tuntuvan hyvältä keskustelulta, jossa ollaan pääsääntöisesti samaa mieltä tai siihen pyritään. Monson (1996, 26) kuvailee soittajien yhteistä päämäärää sanaparilla *grooving and feeling*. Monson (emt. 68) haluaa korostaa jammailun emotionaalista ja vuorovaikutuksellista puolta: jammailu on muusikoiden välistä keskustelua ja myös väittelyä, joka tapahtuu soittajien yhdistellessä musiikillisia ideoitaan sekä tietoisesti että tiedostamatta.

Musiikilliseen keskusteluun kuuluu oleellisesti taito kuunnella. Tässä tarvitaan erityisesti sosiaalisen havaitsemisen ja sosiaalisen herkkyyden taitoja. Kuuntelemisen mainitsivat kaikki vastaajat tärkeäksi taidoksi yhteissoiton onnistumisen kannalta. Kuunteleminen nähtiin aktiivisena muiden soittajien kuulemisena ja kunnioittamisena. Siihen liittyi tilan antaminen, mutta samalla myös oman tilan ottaminen ja oman äänen sovittaminen kokonaisuuteen. Tällaiset prosessit vaativat kummaltakin osapuolelta keskittymistä, kuuntelua, analyttistä ajattelua sekä tilanteen mukaan toimintaa, kuultuun reagointia. Nämä ovat kaikki myös onnistuneen vastavuoroisen kommunikaation edellytyksiä.

Tärkeintä on kuunnella muita. Jotta voi menestyksekkäästi osallistua yhteissoittamiseen pitää osata kuunnella mitä muut soittavat ja mukautua siihen omien taitojen ja näkemyksen mukaan. (M2, 32)

Mutta voisin kyllä kuvitella, että yhteissoitto auttaa kuuntelemaan ja antamaan tilaa - siinä missä arkakin oppii ottamaan tilaa omalle äänelleen. (N6, 37)

Vastausten perusteella voidaankin ajatella, että yhteismusisoidessa vuorovaikutus on enemmän kuin osallistumista: se on aktiivista läsnäoloa ja osallisuutta, jossa ollaan sekä antavana että saavana osapuolena. Kuuntelemisen taitoon liittyy vahvasti osallisuus ja osallistuminen sekä sosiaalinen herkkyys. Kun puhutaan osallistumisesta, keskeistä on tietäminen ja taitaminen, passiivinen vastaanotto, toistaminen sekä toistuva luova tuottaminen. Osallisuuden käsite taas vie osallistumisen syvemmälle tasolle. Osallisuus antaa mahdollisuuden soveltamiseen, aktiiviseen vastaanottamiseen ja uutta luovaan tuottamiseen. (Sintonen 2012, 40–47).

Vuorovaikutusta tapahtuu erityisen paljon jamisoitannassa mitä harrastan. Käyn kansanmusiikkijameissa, joissa täytyy olla läsnä koko ajan ja seurata muiden soittoa ja pyrkiä siinä samalla luomaan omaa soittoa. (N2, 21)

Mikään ei voita sitä fiilistä, jonka saa hyvien ystävien kanssa soittamisesta silloin kun tuntuu, että koko yhtye on sisällä musiikissa ja kommunikoi. Se on jakamista, läsnäoloa ja vuorovaikutusta parhaimmillaan. (N4, 29)

Herkkyys aistia kanssasoitajien tunteita koettiin vastauksissa oleelliseksi yhteismusisoidessa tapahtuvaksi vuorovaikutukseksi. Tunnetaitojen kehittyminen nähtiin yhteissoiton positiivisena sivutuotteena. Goleman (2007, 93) jakaakin sosiaalisen älykkyyden kahteen kategoriaan, joista sosiaalinen tietoisuus tarkoittaa juuri tällaista hienovaraista toisen ihmisen tunteiden aistimista. Sosiaaliseen tietoisuuteen liittyy sanatonta toisen tunteisiin samaistumista, niihin mukautumista ja oman toiminnan muovaamista yhteiseen sopivaksi.

...se on ehkä tehnyt herkemmäksi muiden ääneen lausumattomille fiiliksiille ja kehon kielelle. Sanoisin, että se on auttanut ymmärtämään toisten suhdetta omaan musiikilliseen luovuuteensa ja sitä, miten jokaiselle on itselle luontaisia ja sitten taas hankalia tapoja soittaa ja esiintyä. (M7, 52)

Se lähentää ihmisiä toisiinsa ja opettaa tulkitsemaan muiden puheiden rivien välejä. (M10, 71)

Musiikki mahdollistaa energian ja tunteiden siirtämisen kanssasoitajien kesken. (M8, 44)

Pitää osata soittaa ja olla hyvä viestimään omia tavoitteitaan ja tunteitaan mutta pitää myös osata kuunnella ja reagoida toisten tekemisiin ja tunteisiin. (M8, 44)

Rohkeus mainittiin useasti kommentteissa, jotka liittyivät vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Etenkin soittoporukassa jossa on hyvä ja turvallista olla, alkujännityksen koettiin häviävän heti soiton alettua. Soittaessa sosiaaliset jännitteet unohtuvat, kun kaikki keskittyvät yhteisen hyvän luomiseen. Tämä vaikutti ryhmän vuorovaikutukseen myös soiton loputtua. Bojner-Horwitz ja Bojner (2005, 46-47) esittävät Martin Geckin [1977] käsityksen, jonka mukaan musiikin avulla ihmisten välillä voidaan luoda kontakteja tavalla, joka ei ole uhkaava. Ehkä juuri siksi yhteissoittaminen oli antanut vastaajille uudenlaista rohkeutta kohdata sosiaalisesti jännittäviä tilanteita myös muualla elämässä.

Uudet sosiaaliset tilanteet eivät enää jännittäneet samalla tavalla kuin ennen.
- - - Minusta on tullut myös itsevarmempi, ja en enää pelkää niin paljoa virheiden tekoa sosiaalisissa tilanteissa. (N8, 21)

Jakaminen on kuitenkin tuonut elämään uudenlaista rentoutta toimia ja olla muiden ihmisten kanssa. (N4, 29)

Vastaajat kuvailivatkin oppineensa yhteismusisoinnista erityisesti ennakkoluulottomuutta muita soittajia kohtaan. Yhteistoimintakyvyn paraneminen näkyi vastauksissa kuvailuna monipuolisesta ja avoimesta vuorovaikutuksesta erilaisten ja eritaustaisten ihmisten kanssa. Kauppila (2007, 170) mainitsee sosiaalisen vuorovaikutuksen yhdeksi osa-alueeksi yhteistoimintakyvyn. Yhteistoimintakyky on osa myös Golemanin esittelemää sosiaalista kyvykkyyttä ja yksinkertaistettuna yhteistoimintakyky tarkoittaa yhteistyökykyä. Yhteistyökykyyn liittyy ryhmässä toimimisen taitoja sekä neuvottelutaitoja.

Ehkä konkreettisin vaikutus on sen sisäisen ymmärtäminen, että voimme olla hyvinkin erilaisin taustoin luontevasti toistemme kanssa tekemisissä avaten samalla itseni tavalla, jota en heidän kanssaan välttämättä muissa yhteyksissä tekisi. (M9, 47)

Soittaminen yhdessä on vapautumista sosiaalisista totutuista rooleista, monipuolisempaa tutustumista toisiin ihmisiin. Ennakkoluulotonta yhdessäoloa. (N6, 37)

Vieraiden ihmisten kanssa toimiminen on myös muuttunut: koen pystyväni toimimaan entistä paremmin erilaisten ihmisten kanssa juurikin siitä syystä, että bändissä täytyy kyetä toimimaan erilaisten ihmisten kanssa lyhyessä - tai pitkässä ajassa. (N7, 19)

Haastatteluun saamani vastaukset olivat täynnä yleisiä kuvauksia siitä, miten vastaajat olivat kokeneet yhteissoiton vaikuttaneen heidän sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihinsa. Aineistosta käy selväksi se, että yhteissoittaminen todella muokkaa sosiaalista vuorovaikutusta. Yhdessä musisoidessa kehittyy sellaisia sosiaalisen vuorovaikutuksen alueita, joiden hyödyt näkyvät myös arkielämän sosiaalisissa tilanteissa. Keskustelu- ja neuvottelutaitojen, suvaitsevaisuuden, toisen tunteiden ja ajatusten lukemisen koettiin kehittyvän yhteissoittaessa. Näitä taitoja vastaajat kertoivat hyödyntävänsä myös työelämässä ja kaverisuhteissa.

Uskon täysin siihen, että olen parempi keskustelija ja vuorovaikuttaja yhteissoiton ansiosta. (M2, 32)

Bänditouhuista olen oppinut kaikkein eniten vuorovaikutustaitoja, joista hyödynnän päivätuössäni. (M8, 44)

Minusta tuntuu, että vuorovaikutustaitoni/sosiaaliset taitoni kehittyivät paljon yhteissoiton myötä. (N1, 24)

Enemmän vaikutusta on mielestäni sillä, mitä laulamisen tai soittamisen välissä tapahtuu, siis kaikki muu vuorovaikutus ja kommunikointi kuin itse musiikki. (N3, 27)

Vastaajat kokivat yhteissoittamisen vaikuttavan hyvin laaja-alaisesti omiin vuorovaikutustaitoihin. Etenkin toisten kuunteleminen, neuvottelutaidot, avoimuus sekä sosiaalinen havaitseminen ja herkkyyks kehittyivät yhteismusisoidessa. Näiden taitojen oppiminen ja hyödyntäminen olivat oleellisia taitoja onnistuneen yhteisötilanteen luomisessa.

Saamani vastaukset on hyvin linjassa myös Kokotsakin ja Hallamin tutkimuksessa nousseiden teemojen kanssa. Yhteissoitosta saadun ilon kuvaukset sopivat Kokotsakin ja Hallamin teemaan yhteissoittaminen musiikillisena tapahtumana. Kun taas yhteisöllisyys ja jaettu flow kuuluvat selvästi teemaan yhteissoittaminen sosiaalisena tapahtumana. Yhteissoittamisen vaikutukset minäpystyvyyden kehitykseen näkyivät tutkielmani teemoissa itsetunnon kehittymisenä ja musiikillisena oppimisena.

Yhteissoittamisesta saadut ilon kokemukset motivoivat sekä toimivat osaltaan harrastusta ylläpitävänä voimana. Yhteissoitosta saadun ilon mainitsivat kaikki kyselyyn vastanneet. Ilon kokemus syntyy monesta tekijästä, mutta haastatteluissa painottui erityisesti ystävien kanssa yhdessäolo ja yhdessä tekeminen, hyvän musiikin kuuntelu ja jammailu sekä rentous ja arjesta vapautumisen tunteet.

Aineiston perusteella itsetunto ja musiikillinen oppiminen kehittyvät yhteismusisoidessa. Vuorovaikutus itsen kanssa, koheneva itsetunto ja sosiaalinen rohkeus näkyvät kehittyvinä yhteistoimintataitoina, joiden avulla ryhmän jäsenet kehittyvät niin yksinsoittajina kuin yhteissoittajinakin.

Yhteisötilanteessa tullaan luontevasti osaksi yhteistä ryhmää. On tuettava toisia soittajia ja mukauduttava yhteiseen sointiin, jotta päästäisiin hyvin soivaan lopputulokseen. Yhteisöllisyyden tunne syttyy nopeasti yhteisöasetelmassa ja se syvenee soittokertojen lisääntyessä, ja yhteisen soinnin oppimisessa. Yhteisösoitossa motivoi yhteisön jäsenten

syvenevä vuorovaikutus. Soittajat hitsautuvat yhteen niin musiikillisella kuin henkilökohtaisellakin tasolla. Kuusi vastaajaa kuvaili päinvastaista kokemusta yhteisöllisyydestä: soittajien välinen kilpailu, ulkopuoliseksi kokemisen tunne sekä yhdenkin soittajan yleisesti negatiivinen asenne heikensivät yhteisöllisyyden syntymistä, ryhmähenkeä ja yhteissoitosta saatua ilon kokemusta.

Tärkeä havainto johon voin myös henkilökohtaisella tasolla samaistua, on kaikkien vastaajien mainitsema kokemus yhteisesti koetusta virtauksesta. Nimesin tämän tutkimuksessa termillä jaettu flow. Vastaajat kokivat vaikeaksi kuvailla tätä tunnetta, joka nähtiin ainutlaatuisena kokemuksena liittyen juuri yhteissoitossa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Silti monet kuvasivat vastauksissaan näitä kokemuksia yllättävänkin samankaltaisesti. Jaettu flow on musiikin ja kehon kielellä tapahtuvaa viestintää, yhteisen pulssin kokemusta, musiikissa kollektiivisesti elämistä ja sen muovaamista sanattomasti.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää minkälaisia merkityksiä yhteissoittamisella ihmisille on sekä miten vastaajat kokivat yhteissoittamisen vaikuttavan heidän sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihinsa. Lisäksi halusin kuljettaa analyysissä mukana kysymystä siitä, minkälaista vuorovaikutusta yhteissoittotilanteessa tapahtuu. Alkueloitukseni muodostui omista kokemuksistani sekä yhteissoittajana että yhteissoiton opettajana. Omien kokemusteni pohjalta koen, että yhteissoittaminen vaikuttaa sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin positiivisesti, opettaen ja rohkaisten uudenlaisia tapoja toimia sosiaalisissa tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa. Oletukseni oli, että yhteissoiton kautta voisi oppia sellaisia sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, joita voisi hyödyntää muillakin elämän osa-alueilla.

Aineistoni kertoo ennen kaikkea ihmisten käsityksistä ja kokemuksista tutkittavaa kohdetta kohtaan. Tämän tutkielman perusteella ei siis voida varmuudella vastata ovatko vastaajien vuorovaikutustaidot todella kehittyneet yhteissoittoharrastuksen myötä. Tärkeimmät kyselyhaastattelusta nousseet merkitysteemat olivat yhteissoitosta saatu ilo, itsetunnon paraneminen, musiikillinen oppiminen, yhteisöllisyys sekä kollektiivisesti koettu, jaettu flow.

Saamani tulokset olivat suurelta osin omien yhteissoittokokemusteni mukaisia ja kuvaukset yhteissoiton merkityksistä ihmisille olivat myös keskenään hyvin samankaltaisia. Koska kaikki vastaajat olivat harrastaneet aktiivisesti yhteissoittoa jo useita vuosia, voitiin vastausten olettaa olevan suurelta osin positiivisia. Vastaajat olivat kokeneet yhteissoiton tuottavan iloa, kehittävän musiikillisia taitoja, kohentavan itsetuntoa, tuottavan yhteisöllisiä kokemuksia ja vaikuttavan positiivisesti vuorovaikutustaitoihinsa. Kokemukset yhteissoiton vaikutuksista, koetusta ilosta ja hyödyistä rakentuvat loogiseksi kudelmaksiksi teorian kanssa. Teoriassa käsitellyt sosiaalisten vuorovaikutustaitojen osa-alueet, kuten vuorovaikutus itsen kanssa, korjaavan sekä myönteisen palautteen antaminen ja vastaanottaminen sekä eri mieltä olemisen taito näkyvät aineistosta nousseissa itsetunnon kohenemisen, musiikillisen oppimisen ja yhteisöllisyyden teemoissa. Havainnot

sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämisen sisältöalueista (sosiaalinen kyvykkyys ja herkkyys, yhteistoimintakyky, neuvottelutaidot, luovuus, esiintymistaidot, avoimuus, viestintätaidot, sosiaalinen havaitseminen sekä empatian kehittäminen) kytkeytyvät jaetun flow’n ja yhteisöllisyyden teemoihin. Keräämäni teoria tukee haastatteluista nousseita teemoja.

Taustatietoina tutkimukseen pyysin haastateltavia kertomaan ikänsä, sukupuolensa, yhteissoittokokemuksen keston vuosina sekä sen, minkälaisissa kokoonpanoissa yhteissoittamista on harrastanut. Tutkimustulosten perusteella voidaan nähdä, että iällä tai sukupuolella ei vaikuttaisi olevan merkitystä sille, minkälaisia merkityksiä tai vaikutuksia sosiaalisiin taitoihin yhteissoittamisella on, tai sille miten ihmiset niitä kuvaavat. Kyselyyn vastaajien yhteissoittoharrastuksen kesto vuosina oli kaikilla suhteellisen pitkä (yli 3 vuotta), ja tämän aineiston perusteella harrastuksen kestolla ei myöskään näyttäisi olevan vaikutusta yhteissoittokokemuksiin. Sen sijaan sillä, minkä musiikkilajin harrastaja oli kyseessä, voidaan nähdä jonkin verran eroavaisuuksia vastauksissa jo näinkin pienessä otannassa.

Jaottelin haastateltavat soittokokemusten perusteella hyvin karkeasti länsimaisen taidemusiikin ja populaarimusiikin harrastajiin. Näiden kahden ryhmän välillä oli nähtävissä joitain eroja liittyen musiikin oppimiseen sekä yhteisöllisyyteen. Aineistosta voitiin havaita länsimaiselle taidemusiikille ominaisen virtuositeetin korostaminen, joka edellyttää korkeaa teknistä taitotasoa. Yhdessä soittaminen koettiin vapauttavaksi tällaisesta ”oikein soittamisen” kulttuurista, yhteissoitossa virheistä ei tarvinnut välittää. Kolme länsimaisen taidemusiikkitaustan omaavaa vastaajaa mainitsivat soittajien välisen kilpailun sekä ulkopuoliseksi jäämisen tunteen haittaavan yhteisöllisyyden tunteen syntymistä. Näiden tekijöiden koettiin rasittavan ja heikentävän sosiaalista vuorovaikutusta soittajien välillä.

Populaarimusiikin puolelta tulevat soittajat kertoivat vuorovaikutusta haittaavan lähinnä soittajien tunnetila (esim. jos jollain oli ”huono päivä” tai muuten negatiivinen asenne). Nämä tutkimustulokset herättävät mielenkiinnon ja kysymyksen siitä, olisiko hedelmällistä tutkia rajatumpaa ryhmää soittajia, esimerkiksi länsimaisen taidemusiikin soittajia.

Toisaalta voisi olla mieluista tehdä vertailua paljon isommasta otannasta eri soittajaryhmien välisistä käsitys- ja kokemuseroista.

Tutkimukseni haasteen näen selvästi pienessä aineistossa. Lisäksi pohdintaa aiheutti se, miten olin muotoillut haastattelun kysymykset. Vastauksia käsitellessäni huomasin, että haastateltavat olivat tulkinneet termin *vuorovaikutus* hyvin eri tavoin. Moni vastaaja mainitsi hankaluuden vastata kysymyksiin juuri vuorovaikutus-termin haasteellisuuden, sen laajuuden ja monimerkityksisyyden vuoksi. Toisaalta on mielenkiintoista huomata, kuinka yhteneväisiä tuloksia haastattelusta sain tästä seikasta huolimatta.

Jaetun flow'n kategorian nousemisen aineistosta koin erittäin mielenkiintoisena. Huolimatta käsitteen häilyvästä, jopa mystisestä luonteesta, se voitiin havaita jokaisessa vastauksessa kuvattuna. Omat soittokokemukseni huomioon ottaen tämä tulos ei ole yllätys, mutta sen voimakas korostuminen jokaisessa vastauksessa on merkittävää. Jaetun flow'n teemassa, sen kokemuksissa ja merkityksissä näkisin mielenkiintoisen jatkotutkimusmahdollisuuden.

Mielenkiintoista olisi jatkaa saman aiheen tutkimusta huomattavasti isommalla otannalla. Tällöin voisi perustellummin verrata esimerkiksi iän, sukupuolen ja soittotaustojen vaikutusta yhteissoittokokemuksiin. Myös tutkimuksen rajaamisen tiettyyn musiikkilajin soittoryhmiin tai jopa yhteen ryhmään, näkisin hedelmällisenä jatkotutkimusmahdollisuutena, kun pyritään kuvaamaan yhteissoiton merkitystä, yhteissoiton luonnetta, yhteissoittokokemuksia ja yhteissoitossa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Toisaalta kiinnostavaa olisi myös pitkittäistutkimuksessa havainnoida yhteissoitossa tapahtuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen kehitystä. Tällaisesta tutkimuksesta saatavaa tietoa voitaisiin mahdollisesti hyödyntää sosiaalisten vuorovaikutustaitojen opettamisessa esimerkiksi kouluympäristössä. Yhteissoittaminen voi hyvinkin olla yksi keino sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämiseksi.

Lähteet

Aalto, Mikko 2002: *Vuorovaikutustaidot*. Forssa: Aseman Lapset ry.

Alopaesus-Laurinsalo, Nina & Ojanen, Annakaisa 1998: *Musiikkiterapia puhehäiriöisten lasten kuntoutuksessa - teoria ja käytäntö*. Helsinki: Edita.

Anttila, Mikko & Juvonen, Antti 2006: *Musiikki koulussa ja nuoren elämässä. Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta, osa 3*. Joensuu: Joensuu University Press Oy.

Bojner-Horwitz, Eva & Bojner, Gunilla 2005: *Mielihyvää musiikista*. Vantaa: WSOY.

Goleman, Daniel 2007: *Sosiaalinen äly*. Suom. Laura Jänisniemi ja Auri Paajanen (alkup. *Social Intelligence: The New Science of Human Relationships*). Helsinki: Otava.

Hyypä, Markku T. 2002: *Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyypä, Markku T. 2005: *Me-hengen mahti*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hänninen, Vilma; Partanen, Jukka & Ylijoki, Oili-Helena (toim.) 2001: *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä*. Jyväskylä: Vastapaino.

Kaikkonen, Markku 2006: Kaikki soittaa - erilaisuuden rikkaus. Teoksessa *Musiikki kuuluu kaikille. Koulujen musiikinopettajat ry. 100 vuotta*, toim. Tuula Kotilainen. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kalliopuska, Mirja 1995: *Sosiaaliset taidot*. Helsinki: Painatuskeskus.

Kauppila, Reijo A. 2005: *Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kauppila, Reijo A. 2007: *Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitykseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kokotsaki, Dimitra; Hallam, Susan 2007: Higher education music students' perceptions of the benefits of participative music making. *Music education research*. Vol 9 (1): 93–109. <http://eprints.ioe.ac.uk/2302/1/Kokatsaki2007Perceived93.pdf> (viitattu 23.03.2017)

Lehtomaa, Merja 2008: Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: Haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa *Kokemuksen tutkimus. Merkitys - tulkinta - ymmärtäminen*, toim. Perttula, Juha & Latomaa, Timo. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Lehtonen, Kimmo 1996: *Musiikki, kieli ja kommunikaatio. Mietteitä musiikista ja musiikkiterapiasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Louhivuori, Jukka 2009: Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*, toim. Louhivuori, Jukka; Paananen, Pirkko; Väkevä, Lauri. Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME.

Monson, Ingrid 1996: *Saying something. Jazz improvisation and interaction*. Chicago: The University of Chicago Press.

Penttinen, Marjut 2010: *Kappaleet oli niin hienon kuuloisia, että oikeen kylmiä väreitä kulki: yhteissoitto osana 13-16-vuotiaiden jousisoittajien soitonopiskelua*, Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos.

Perttula, Juha 2000: Kokemuksesta tiedoksi: fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakausikirja* 31:5. 428-442.

Perttula, Juha 2008: Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa *Kokemuksen tutkimus. Merkitys - tulkinta - ymmärtäminen*, toim. Perttula, Juha & Latomaa, Timo. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Saarikallio, Suvi 2009: Musiikki ja nuoren psykososiaalinen kehitys. Teoksessa *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*, toim. Louhivuori, Jukka; Paananen, Pirkko; Väkevä, Lauri. Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME.

Siljamäki, Mariana 2013: *“Kulttuurinen kiinnostus heräsi tanssiharrastukseni myötä”*. *Flamenco, itämainen tanssi ja länsiafrikkalaiset tanssit tanssinopettajien- ja harrastajien kokemana*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Sintonen, Sara 2012: *Susitunti. Kohti digitaalista lukutaitoa*. Tampere: Finn Lectura.

Liite: Haastattelupyyntö

Hei!

Teen Pro Gradu -tutkielmaani Helsingin yliopistossa. Pää aineeni on musiikkitiede. Tutkielmassani pyrin selvittämään ihmisten kokemuksia yhteissoittamisesta ja sen vaikutuksista sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin.

Toivon, että sinulla olisi hetki aikaa kirjoittaa omin sanoin, hyvin vapaamuotoisesti mitä yhteissoittaminen sinulle merkitsee. Kä sittelen tutkielmassani vastaustasi luottamuksellisesti ja nimettömänä.

Vastaa ainakin kysymyksiin:

Miksi harrastat musiikkia yhdessä toisten kanssa? Mitä yhteissoittaminen sinulle antaa? Mita se sinulle merkitsee?

Kuvaile kokemuksiasi vuorovaikutuksesta yhteissoittotilanteessa. Kerro soittajien välisestä vuorovaikutuksesta omin sanoin.

Oletko kokenut yhteissoittamisen vaikuttavan vuorovaikutustaitoihisi? Jos, niin millä tavoin?

Kuvaile lyhyesti vielä (musiikki-)taustaasi:

Ikä? Sukupuoli?

Mitä instrumenttia/instrumentteja soitat?

Minkälaisista yhtyeistä sinulla on soittokokemusta (bandit, orkesterit, kuorot, musiikinopetustilanteet tms)? Jos sinulla on kokemusta useammasta yhtyemuodosta, kerro vielä kuinka monta vuotta kokemusta on kustakin yhtyeestä.

Kuinka kauan olet harrastanut yhteissoittamista yhteensä (arvioi: alle 3 vuotta, 3-10 vuotta, 10-20 vuotta, yli 20 vuotta)?

Voit vastata kyselyyn suoraan tähän sähköpostiin tai lähettää vastauksesi erillisenä liitteenä (esim pdf tai rtf) sähköpostiini lainemilla1@gmail.com.

